

**Philippi Ecclesiae Eystettensis XXXIX. Episcopi. De
Eivsdem Ecclesiae Divis Tvttelaribvs. S. Richardo. S.
Willibaldo. S. Wvribaldo. S. Walpvrga. Commentarius
nunc primum evulgatus**

Philipp <Eichstätt, Bischof>

Ingolstadii, 1617

VII. Adelberti Abbatis Heidenheimensis de sanctis Eystettensibus &
Heidenheimensi Monasterio commentariolus, nunc primum ex tenebris
extractus.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-70477](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-70477)

Adelberti Abbatis Heidenheimensis de sanctis Eystettensibus, & de Heidenheimensi Monasterio commentariolus, nunc primum ex tenebris extractus.

70 Septimum

Sextum hoc caput conficiet nobis Abbas iste Adelbertus, qui sub Eugenio III. Pont. Max. ante quingētos propemodum annos, floruit. Multa continet scitu non iniucunda. Codex papyraceus, quo vti sumus, vitiosè scriptus erat. Quare alicubi coniecturis indulgendum fuit, sed modicè. Commentarius lectu dignus est cum alias ob causas, tum propter Diplomata seu Breuia Eugenij III. quorum hic aliqua inuenies.

- I. *Ad Eberhardum Episcopum Bambergensem.*
- II. *Ad Adelbertum Abbatem Heidenheimensem.*
- III. *Ad Eberhardum Bambergensem, & ad Burckhardum Eystettensem Episcopos.*
- IV. *Ad Gerardum Comitem Eystettensem.*
- V. *Ad Adelbertum Aduocatum Heidenheimensem.*
- VI. *Ad Henricum Archiepiscopum Moguntinum.*

Præter hæc insunt in hac Relatione.

- I. *Epistola Eberhardi Episcopi Bambergensis ad Eugenium Papam.*
 - II. *Epistola Legatorum Cardinalium ad Conradum Episcopum Eystettensem.*
 - III. *Breue Adriani IV. Pontificis ad Adelbertum Abbatem Heidenheimensem.*
- Nunc audiamus Adelbertum.

ADEL.

ADELBERTI

SECVNDI POST
S. WVNIBALDVM
ABBATIS HEIDEN-
HEIMENSIS

RELATIO,

QVA RATIONE SVB EVGE-
NIO III. PONT. MAX. MONASTERIVM
HEIDENHEIMENSE AD ORDINEM SANCTI
Benedicti redierit, præmissis non paucis de vi-
ta S. Willibaldi, S. Wunibaldi, &
S. Walpurgis.

PRÆFATIO ADELBERTI AD EBER-
hardum Episcopum Bambergensem.

OMINO & Patri suo sanctæ Bambergensis Eccle-
siæ venerabili Episcopo Eberhardo, pauper ille &
modicus, & vtinam monasticæ professionis nomine
dignus, obedientiam cum humilitate, & orationum
perseuerantiam cum deuotione. Licet occupationes
vestras ex magna parte nouerim, negotia enim regni, & Ecclesiæ
vestræ dispositiones, assiduis vrgent vos meditationibus; ego ta-
men vester *obediarius*, ego, inquam, ille, cui crucem Christi im-
posuistis portare post IESVM, immensa vestra fretus pietate, au-
deo me vestris occupationibus ingerere, vt quæ circa Heidenhei-
mensensem cellam à tempore foundationis, vsq; ad hæc tempora no-
stra gesta sunt, per me fidelem vestrum cognoscatis. Ego enim *o-
bediarius* vester ex scriptis sanctæ Walpurgis virginis, & ex vita
S. Wu-

s

S. Wu-

S. Wunebaldi confessoris, & B. Solæ pauca quædam ex plurimis collegi, & in quoddam minutum opusculum, & vt ita dicam, in quoddam manuale redeg. Quod qui legerint, vitam, & conditionem, & sapientiam sanctorum Dei scilicet Willibaldi, Wunebaldi, & Walpurgis cognoscent, quosue labores & quanta pericula pro Deo, in huius vitæ peregrinatione sustinuerunt, & quam remunerationem pro his recipere digni sunt, facile intelligent.

*Eugenius III,
qui Pöfificatum
inuit anno M. C.
XLI.*

Præterea operæ pretium duxi sollicitudines & labores, quos Deus nostris temporibus referuauit; & exactam circa prædictum locum, diligentiam vestram: nostra quoq; pericula, quæ sub obedientia vestra, in eodem loco perpeffi sumus, stilo currente colligere, & colligata vestro conspectui præsentare, vt reformatio pristinæ religionis, quæ Eugenio Papa præcipiente, per vos in eodem loco facta est, apud successores nostros in obliuionem non veniant, & præconium vestræ laudis, eo quod diligentissimè & fidelissimè in hac agricultura Dei laboraueritis, apud posteros vestros vsque in finem seculi non pereat. Vestrum est enim post Deum, quidquid in cella Heideheimensi laborauimus: vestrum, inquam, est, quod de manibus querentium animam nostram elapsi sumus; quia profecto nisi sub vmbra protectionis vestræ, tempore persecutionis latuissimus, innumerabilibus & in exquisitis ærumnis in nihilum redacti fuissimus.

Ne igitur tanti laboris vos pigeat, & ne de cætero manus misericordix vestræ ad beneficiendum nobis torpeat, scire vos volumus, qui & quales sint S. Willibaldus & Wunebaldus, & Walpurgis virgo, & quanta veneratione sint digni, vt dum sanctitatis eorum magnitudinè pleniter cognoueritis, nunquam ab eorum laudè cessetis, dicatur quæ de vobis, quod de illa Euangelica muliere scriptum est, quæ præuenit corpus IESU vngere in sepulturam: *vbicunque prædicatum fuerit Euangelium istud, & quod hæc fecit, narrabitur in memoriam eius.* Vtiq; sine celebri memoria vestra, Heidenheimensis cellæ reformatio nunquam in recordatione erit: & dum de his, quæ circa prædictam cellam gesta sunt, non flebitur; hoc quoq; quod vos ob honorem Dei, & reuerentiam sanctorum suorum in hac re laborastis, vbique solemniter prædicabitur. Spero etiam & opto, vt quidquid in hoc opusculo minus benedictum inueneritis, lima vestræ prudentiæ in melius corrigatis: ne rusticitas mea legentibus fastidium generet, vt opusculum vestra au-

thori-

thoritate in cordibus audientium dulcescat, & nihil falsitatis & deceptionis in se contineat.*

* Finis præfationis.

Quicumq; ergo genus & vitam S. Willibaldi, & S. Wunebaldi voluerit agnoscere, ex scriptis S. Walpurgæ Virginis, quæ germana soror eorum erat, pleniter poterit ediscere. Scribit enim, quod Richardus Rex Anglorum pater eorum fuerit. Qui cum à puero semper Christianissimus exstitisset, etiam liberos suos disciplinam Christianæ religionis & viam veritatis, & per se, & per fideles prædicos diligentissimè edocuit. Vnde & S. Willibaldum, adhuc puerum, titulo monasticæ professionis addixit. Cum igitur ille beatus Rex gradus de virtute ad virtutem faceret, vt centuplū acciperet, & vitam æternam possideret, igne diuini amoris inflammatus, assumptis secum liberis suis, regnum & patriam dereliquit, & peregrinationem duram, quæ etiam pauperibus grauis esse solet, aggressus, oceani periculo se commisit; & tandem post magnos labores & multa pericula * Luccam vsque peruenit, & inibi mortali infirmitate consummatus in monasterio S. Frigidiani, in Domino feliciter requieuit.

* Lucam.

Post cuius beatissimū transitum, filij eius sanctus scilicet Willibaldus & Wunebaldus, vnà cum sociis suis ad limina Apostolorum Petri & Pauli perrexerunt. Vbi à Gregorio Papa, qui tunc Apostolicæ sedis præsidebat, benignissimè suscepti, orando, & loca sanctificationum circumeundo aliquantum temporis deuotissimè exegerunt. Factum est autem, vt S. Willibaldus, & quidam ex sociis, immenso desiderio accenderentur, quatenus Hierosolymam irent, & loca in quibus Deus homo conuersatus est, viderēt. Quod & ita factum est, S. Wunebaldo, propter infirmitatem magnam, qua tunc detinebatur, Romæ relicto. Cum interim S. Bonifacius Moguntinæ Sedis Archiepiscopus, Ecclesiasticæ utilitatis causa, ex legatione Pipini Regis, qui tunc temporis Alemannorum Rex extiterat, aduenit. Et cum vidisset S. Wunebaldum, eo quod nepos eius esset, & quod multa de ingenita virtute & constantia animi eius audiisset, multum in Domino gauisus est; & suppliciter Dominum Papam exorauit, vt eius adiutorio talem cooperatorem & socium in agriculturâ Dei mereretur accipere. Cuius petitioni Gregorius Papa libenter acquiescens, rogando præcepit S. Wunebaldo, vt societati & contubernio S. Bonifacij adhereret, & in omnibus eius consilio & præcepto ad seruiendum Deo obediret.

12

Hos

Hoc quoq; S. Bonifacius à prædicto Papa obtinuit, vt si quando diuina clementia S. Willibaldum eius conspectui præsentaret, ad colendam vineam Domini in adiutorium sibi ad Alamanniam eum transmitteret. Cumq; memoratus & sæpe memorandus sanctus Bonifacius omnia, pro quibus venerat, secundum beneplacitum suum peregisset, Apostolica benedictione firmatus, in Alamanniam ad Pipium Regem rediit, & omnia, quæ ei in via acciderant, & quomodo Apostolica auctoritate S. Wunebaldum socium cooperatore laboris sui accepisset, ex ordine narravit. Quod rex libenter audiens, & venerabilis viri faciem diligenter intuens, gratias egit Deo, quod virtus de semine regio natum, & seculi contemptorem, crucisque Dominicæ baiulatorem in regnum suum meruisset suscipere, ac deinceps magis ac magis perfecta caritate cœpit eum diligere. Peractis autem omnibus, quæ tunc in regia curia tractanda erant, sanctus Archiepiscopus valefaciens regi, in Turingiam transiit, & ibi S. Wunebaldo habitum monasticæ religionis tribuit, & ad Sacerdotij gradum, omnibus, qui nouerant eum in laudem eius acclamantibus promouit. Sanctus verò Wunebaldus virtutem obedientiæ & humilitatis attendens, in spiritu humilitatis in cunctis, quæ ei iniungebatur perfectum se seruientem exhibuit, & sicut bonus filius, & perfectus discipulus vsque ad mortem S. Bonifacio obediuit.

Videns autem Archiepiscopus, quod B. Wunebaldus in omni iustitia & sanctitate proficeret, septem ei, Ecclesias in Turingia, sicut soror eius S. Walpurga in scriptis suis commemorat, regendas commisit; quas ipse ad tantum culmen perfectionis perduxit, vt vsq; in hodiernum diem, per totam prouinciam illam, in laudem Dei, honor & gloria S. Wunibaldi prædicetur. Tanta enim in eo virtus fuit patientiæ, & compositio eloquentiæ, tanta integritas castitatis, tantaque perfectio & dulcedo charitatis; tanta humilitatis magnitudo, & indefessi laboris fortitudo; vt nunquam frangeretur aduersitatibus, nunquam extolleretur prosperitatibus, vt semper vnus idem in vno spiritu Dei semper appareret, & sale omnimodæ sapientiæ conditus, nulli hominum aliquando grauis existeret.

Cum hæc in Alamannia circa S. Wunebaldum agerentur, beatus Willibaldus frater eius in via, qua Ierosolymam tendebat, in mari & in terrâ, magnis & multis periculis afficiebatur. Nam tempestas

pestatum procellas, postquam diuina fauente gratia euasit, pericula latronū, famis & sitis, macerationes captiuitatis, & incarcerationis squalores; graues à paganis, per quos transitum fecit, pro nomine Iesv Christi sustinuit passiones. Sed virtute Dei, de his omnibus liberatus, tandem sicut desiderabat Ierosolimam peruenit. Dedit autem ei Dominus tantam gratiam in conspectu paganorum, qui tunc Ierosolimam inhabitabant, vt quocunque pergere vellet, eorum conductu cum pace iret & rediret. Mansit itaq; multo tempore in illis finib⁹, & peragratis omnibus sanctificationum locis, Adriaticum mare iterum transnauigauit, & ad Cassinum montem, vbi ex institutione S. Benedicti Abbatis monasticam religionem vigere audierat, peruenit; vbi cum Petronax pater monasterij eum vidisset, hoc enim nomen Abbati erat, quis, aut vnde esset, aut cuius rei gratia venisset, diligenter inquisiuit. At ille vestræ inquit religionis strenuitatem, & monastici ordinis obseruantiam videre aduenimus, vt imitando bona, quæ facitis, vestro exemplo, & vestra eruditione in melius proficiamus.

His auditis Abbas ad monasterium rediit, & conuocatis fratribus suis omnia, quæ ex ore S. Willibaldi audierat, vniuerso conuentui ex ordine narrauit. Mox vt fratres tantæ sanctitatis, tantæque nobilitatis virum aduenisse audierant, benedicentes Domino gauisi sunt, & vnanimi benignitate consenserunt, vt cum ipsis, & inter ipsos quanto tempore vellet commanentiam, & consortium haberet, vt ipse per eos, & illi per ipsum mutua ædificatione in Domino proficerent. Assumptus itaque sanctus Willibaldus, in omnibus, quæ gessit, cunctis fratribus laudabilis apparuit, & in omni morum & conuersationis honestate imitabilem se exhibuit. Mansit itaque apud eos* in loco tempore irreprehensibilis, & tunc omnibus valesfaciens, cum licentiâ Abbatis, cum quibusdam honestis fratribus Ecclesiasticæ utilitatis causa ad Dominum Papam properantibus, iterum Romam transiuit, ab eis. Presentatus itaq; Apostolico conspectui, benignissimè susceptus est ab eo, & interrogatus de peregrinationis suæ labore, omnia, quæ ei in via acciderant, & quam misericorditer Deus de manibus quærētium animam eius multoties eum liberauit, & quam laboriosè Ierosolimam, & eum quanto periculo alia sanctificationum loca, vt pote à paganis possessa, adierit, lacrimabiliter enarrauit. Flebant igitur omnes, tum quia tales iuuenē pro Domino patriam dereliquisse,

* forte modios.

quiffe, & tantos labores pertuliffe videbant; tum etiam, quia se nihil tale pro Domino peregriffe dolebant.

Interea beatus Papa recordatus, quod S. Bonifacio Archiepiscopo de cooperatione; & societate S. Willibaldi promiserat, paterna exhortatione, & Apostolica auctoritate præcipiendo rogauit, vt sine contradictione ad S. Bonifacium Moguntinæ Sedis Archiepiscopum cum festinatione properaret, & in vinea Sabaoth fidelem cooperatorem, & humilem ministrum in omnibus, quæ ei S. Bonifacius iniungeret, se exhiberet. Cuius præcepto S. Willibaldus in spiritu humilitatis obediens, Apostolicâ benedictione roboratus in Alamanniam ad S. Bonifacium, sicut ei à Domino Papa præceptum erat, peruenit, & quomodo ad seruiendum & ad obediendum ei à Domino Papa missus fuerit, ex ordine narrauit.

Postquam S. Bonifacius, & S. Wunebaldus, cæteri; eiusdem societatis fideles fratres, tam dilectum Deo & hominibus fratrem saluum receperunt, diutissimè in oscula & in collum eius irruerunt, & præ gaudio flentes Deum largitorem omnium bonorum, pro vniuersis beneficiis suis glorificauerunt. Sed & Rex Pipinus, vt cognouit aduentum tam venerabilis personæ, plus quàm credi potest, cœpit in Domino gaudere, eò quòd tantum lumen iustitiæ regno suo illuxit, eò quòd omnes aduersitates eorum orationibus à regno suo propelli firmissimam spem habuerit. Omnes quoque optimates, qui in regno Pipini Regis erant, aut venientes aut electos nuncios mittentes, cum toto cordis tripudio S. Bonifacio applaudebant, quod à Domino tales adiutores & cooperatores accepisset, quorum in dubiis rebus sufficiens cõsiliu, & in quorum orationib⁹ tempore necessitatis certissimum inueniret auxilium. Creuit itaq; Ecclesia Christi per verbu & per labores S. Bonifacii sociorumque eius, & credentium in Domino fides augebatur, & abolito idololatriæ ritu, in consecrandis Ecclesiis, in prædicando verbum Domini, in baptizandis gentibus, in procurandis infirmis & pauperibus Ecclesiasticus ordo per omnem Alamanniam instituebatur.

Fuerunt autem illis temporibus in regno Pipini Regis duo Principes, scilicet Odilo & Swikerus Comes, qui vterque ad sanctu Bonifacium venientes orationibus eius se commendauerunt, & prædia sua cum mancipiis ad seruiendum Deo viuenti deuotissimè ei obtulerunt. Sed beatissimus Præsul considerans, quia res Eccle-

Ecclesiæ vota sint fidelium, pretia peccatorum, patrimonia pauperum, ex allodiis Odili Ducis Frisingensem * instituit Episcopatum, & ex prædiis Swikeri Comitis Eystettensem fundauit & firmavit, fratrem & discipulum suum S. Corbinianum Frisingensibus; S. Willibaldum verò Deo dignum Episcopum Eystettensibus dedit; hoc instituens, vt de rebus Ecclesiasticis pauperes alerentur, infirmi recrearentur, captiui Christiani, prout facultas suppeteret, redimerentur. Quod factum ita omnibus Christianis placuit, vt in his institutionibus incitati & accensi, per manus S. Bonifacij plurimi Deo sua offerrent, & ad seruiendum Deo altissimo multum per omnem modum Ecclesias Christi ditarent.

* antea in pira-
tum reformauit,
& locupletauit.

Cœpit autem sanctus Præsul Eistettensem solitudinem excolere, nemus succidere, succisum eradicare, & super ripam fluminis, quod *Almule* vocatur, monasterium fabricare; & regularis vitæ, rationabilisq; obsequij clericos illuc congregare, & incircumcisus corde verbum vitæ euangelizare, & in omni Pontificatus officio fidelem dispensatorem, & bonum seruum Dei se ostendere. Vnde omnes comprouinciales, diuites & pauperes, tanta familiaritatis dulcedine sibi coniunxerat, vt de omnibus finibus regionis illius ad eum confugerent, & ad saluandas animas suas consilium & auxilium ab eo expeterent. Sicque factum est, vt bonitatis eius fama crescente, S. Bonifacio, cunctisque in Moguntina Metropoli manentibus acceptissimus fieret, & in consiliis & in iudiciis, in consecrandis quoque Ecclesiis, & in aliis charismatum donis primum post Episcopum locum obtineret; concessumque est ei, cum priuilegij attestazione, vt in his, & in aliis Deo digna gerendis, ipse omnesq; successores sui Eistettensis Ecclesiæ Pontifices, cum necessitas, aut tempus exigeret, specialiter præ aliis vicem Archiepiscopi gererent.

Verè fratres isti, scilicet S. Willibaldus & Wunebaldus, duæ sunt oliuæ, & duo sunt candelabra lucentia ante Dominum: quia sicut per S. Willibaldum illuminata est Bavaria, ita omnis cæcitas incredulitatis per S. Wunebaldum fugata est à Turingia. Non facile discerni poterat, quis eorum humilior, quis in agricultura Dei studiosior, & quis in obseruatione mandatorum Dei videretur esse præpotentior: sed cum vnum videres, alterum te nouisse & vidisse putares. Et quamuis duo essent in corpore, vna tamen fides & vnus spiritus deuotionis regnabat in vtroque.

Deni-

Denique S. Wunebaldus diuturnitate multi laboris lassatus, & frequentia orationum & vigiliarum debilitatus, timuit fructum laborum suorum vanæ laudis gloria euanescere, & lampadē suam, veniente sponso, infatuato oleo tenebrescere, ideoque delicias & lautiores cibos, copiamque vini, quæ circa Rhenum superabundant, & frequentiam populorum, firmiter in animo suo disposuit subterfugere. Ecclesiis itaque, quas regendas susceperat, bene dispositis, & accepta licentia ab Archiepiscopo, secretum solitudinis petiuit, & ad partes illas, quæ Suauelden nuncupantur accessit. Et cum diu hac & illac circumcurfando, locum suo desiderio complacentem quæreret, tandem diuina prouidentia ita disponente, inter densitates sylvarum, inter conuallia montium, solitudinem multitudine fontium, & qualitate suæ magnitudinis veloci impetu decurrentium, exiguam, & monasticæ habitationi congruam inuenit. Cuius loci situm, vir beatus diligenter considerans, ex toto corde exhilaratus est, & benedicens Deo, soloque prostratus cum propheta exclamauit; *hæc requies mea in seculum seculi, hic habitabo, quoniam elegeram.* Erat autem in eodem loco paruula planities instar agri modici, quem quidam incolarum suo iure vendicabat, & sicut iniqui solent persecutionem iustis inferre, viro Dei, vt de loco recederet, vim faciebat. Sed confessor Christi illatas molestias patienter sufferens, ad fratrem suum Eistettensem Episcopum perrexit, & quàm aptum suo desiderio locum inuenisset, & quas iniurias ab eo, qui eundem locellum sibi vsurpabat, pertulisset, indicauit. Pius verò Præsul fraterno desiderio congaudens, & vexationi eius ex intimis visceribus compatiens, voto fratris adiutorium impendit, & agellum ab eo, qui eum sibi mancipabat, pro beneplacito illius, & iure gentium, ne postea irritari potuisset, firmissimo pacto traditionem agelli stabiliiuit. Quem locum vir Deo plenus diligentissimè incoluit, & in eo oratorium cum mansuiculis extruxit, & vitam sanctorum Patrum imitatus ad seruiendū Deo religiosas personas, & in obseruatione mandatorum Dei probatas collegit, & cœnobialem vitam celebrari, & regulam S. Benedicti obseruari inibi constituit, & loco nomen *Heidenheim* vsque in hodiernum diem permansit. Assumpsit etiam sororem suam S. Walpurgam virginem Deo dicatam, quæ cum virginibus Christo desponsatis, sub imperio & eruditione S. Wunebaldi ex consilio sancti Bonifacij Archiepiscopi, & S. Willibaldi Eistettenensis Episcopi, seipsas

seipsas hostiam immaculatam Deo viuenti, sub districtione regularis disciplinæ iugiter immolauerunt.

Creuit igitur locus iste per merita S. Wunibaldi, & S. Walpurgæ virginis, & sicut in suis orationibus & diuino obsequio Sanctorum est adornatus, ita breui tempore in exterioribus fidelium oblationibus est amplificatus. Omnes qui spiritali ædificationi per verbum S. Wunibaldi proficiebant, de prædiis, de mancipiis, de rebus mobilibus, de auro & argento, de gemmis, de auro textis vestibus, per manus S. Wunibaldi oblationes Deo offerebant. Cùm autem venerabilis Abbas & cōfessor Christi videret fines prædiorum suorum dilatari, & in omni ornamento diuitiis secularibus res Ecclesiæ augeri, veritus extollentiam oculorum ex superfluitate diuitiarum generari, partem Ecclesiasticarum rerum in vsu pauperum distribuit, & quædam ex ipsis prædiis Ecclesiæ cellis adiacentibus, adhuc mendicantibus * larga manu tradidit. Attendebat enim Prophetam orantem & dicentem. *Inclina cor meum in testimonia tua, & non in auaritiam.* ideoq; quidquid Heidenheimensis cella tempore S. Wunibaldi proprium habebat, tempore necessitatis, cum nihil habentibus commune habebat.

* *Videtur deesse, laborantibus. Psal. 118.*

Tradidit autem Eiwangensi Cellæ, quæ tunc temporis pauper & modica in diuitis erat, quædam prædia satis bona & famosa, quorum vnum Kazwang vocatur, & alterum nomē habet Gunzenhausen. Similiter etiam eodem tempore, villam, quæ Alheim vocatur, Solæ Confessori hilaris dator contradidit, & in defectum rerum necessitatarum pro posse suo largum auxiliatorem omnibus opem suam quærētib; semper se exhibuit. Sub ipso & per ipsum vigeat religio monachorum, ipso exhortante, & S. Walpurga adoperante, sanctitas & castitas floruit virginum. Fuitq; illo tempore Heidenheimensis Ecclesia * asyle & portus omnium laborantium, nec fuit, qui in tribulationibus suis nō inueniret ibi certum refugium per merita & orationes Sanctorum ibidem Deo ministrantium. Quamobrem homines circumiacentis regionis, cellam prædicti confessoris muro cinxerunt, & infra ambitum muri, annuente B. Wunibaldo locum sepulchri sibi elegerunt.

* *asylum*

Similiter etiam confessor Christi Willibaldus omnibus subiectis suis gratissimus extitit, & cum Martha in aciuâ vitâ studiofissimè desudauit, & cum Maria contemplatiua vita Domino iugiter adhæsit. Cùm interim S. Wunibaldus venerabilis Abbas &

Confes-

Confessor Christi, graui infirmitate correptus cursum vitæ consummauit, & de huius peregrinationis exilio ad cœlestem patriam, & de transitorio labore, quinta decima Kalendarum Ianuarij in cœlestem requiem feliciter introiuit. Cuius corpus S. Willibaldus frater eius cum multitudine virorum & mulierû ad exequias Sancti viri concurrentium, cum deuotione Clericorum & orationibus Monachorum, sanctarumq; virginum, in Oratorio, quod venerabilis pater Deo fabricauerat, honorificè sepeliuit. Quod idem Oratorium sanctus Præsul ob honorem Dei, & dilectionem fratris postea ampliauit, & adornauit. Flebāt autem omnes, qui tunc aderant, quod tanti patris corporali præsentia orbati essent; gaudebant verò, quod ad cœlestem iudicem tam Deo placitum intercessorem præmississent. Enimverò, quia se hostiam sanctam & immaculatam, dum in hac vita erat, rationabiliter viuendo, & membra sua mortificando Deo exhibuerat, manifestissimis signis Deus ostendit, quid mercedis, quid dignitatis inter sanctos Dei, pro labore suo in cœlis recepit.

Nam cum quidam ex discipulis eius ad tumbam illius sepe clam venirent, vt deuotissimas orationes pro requie Confessoris Christi cum fletu ad Dominum effunderent, ineffabilem dulcissimi odoris suauitatem senserunt, & compulsionem campanarum nulla humana administratione adhibita audierunt, & luminaria extincta absque omni humano adminiculo crebrò accendi viderunt.

Præterea quedā de Parentela eius, quæ sanctitatis eius magnitudinem etiam adhuc in carne viuientis pernouerat, cum paralyti prævalente compages membrorum suorum arefcere & dissolui sentiret, ad auxilium pretiosissimi Confessoris confugit, & ante sepulchrum eius procumbens, cum lachrimis S. Wunebaldum exorauit, vt per eius interuentum IESVS CHRISTUS ei propitiaretur, quatenus, ipso adiuuante, & Domino largiente, pristinx sanitati restitueretur. Quæ mox mirum in modum clementer est exaudita, & cum omni integritate pristinx sanitati restituta. Vnde & beata illa mulier pro gratiarum actione sacrum velamen in Heidenheimensi cella suscepit, & in sancta conuersatione temporalem vitam transcurrens, transitorium cursum feliciter in Domino consummauit.

Nec hoc silentio prætereundum est, quod quidam civis adiacen-

iacentis vici famulam suam ad molendinum prædicti monasterij transmisit, vt frumentum suum fideliter moleret, & farinam cum certa mensura domum reportaret. At illa cum esurire cœpisset, fragilitate sua deuicta, & diabolica suggestione decepta, de farina Domini sui furabatur, & tortellam inde, quam comederet, sibi confecit. Quam cum comedisset, intellexit, peractam fraudem, Dominum suum latere non posse, & intra se angustiata magis magisque Dominum suum, si in furto eam deprehenderet, cœpit timere. Quam obrem de farina Heidenheimensium monachorum, quæ tunc temporis ibi aderat, furata mensuram Domini sui subtractam compleuit, & nihil in hoc facto verita, callidum & sanum consilium se inuenisse putauit. Sed Confessor Christi Wunebaldus virtutem suæ potentia, quam à Deo consecutus erat, ostendit, & fraudem, quam pauperula illa exercuerat, detexit, & quia in omnibus temporibus custos & defensor Monachorum sibi famulantium existeret, manifestissimo signo cōprobauit. Etenim cum prædicta ancilla frumentum Domini sui molæ infunderet, licet superior lapis sua velocitate circumferretur, nihil tamen farinae vel vix aliquid egrediebatur, ita vt prædicta mulier in admirabili signo furtum suum deprehensum esse cognosceret. Vnde ex toto corde ingemiscens, & cum lachrimis & precibus ad patrocinium S. Wunebaldi confugiens, ex intimo cordis sui precabatur, vt reatum commissi furti sibi indulgeret, & ad ostensionem suæ misericordiae solitum officium complere molendino præciperet. Cuius preces pius confessor clementer exaudiens reatum dimisit, & ad manifestationem indulgentia egredi farinam, sicut prius solebat, de molâ præcepit. Quæ res ancillâ aliis, & qui cum illa aderant, referentibus in tanta admiratione est habita, vt non solum homines, qui illius temporis erant, signum istud cognouerint; verum etiam vsque ad memoriam nostram scriptis mandatum perdurauerit.

Hoc quoque posteritati referendum operæ pretium esse duximus, quod S. Walpurga referente, post subleuationem corporis S. Wunebaldi veracissimè factum esse cognouimus.

Eodem namque tempore, quo B. Willibaldus corpus germani sui de loco, in quo humatum erat, in cryptam, in qua nunc clausum tenetur, transtulerat, venit quædam mulier paralytica, & in toto corpore debilitata, & suffragia pretiosi confessoris implorans,

omnibus, qui aderant, cernentibus ex integro illico sanitati restituta est; ita vt nullum vestigium infirmitatis in illa remaneret, & omnes in laudem & gloriam illius, qui mirabilis in sanctis suis prædicatur, vnisona voce clamauerunt.

Contigit etiam in illis diebus, vt vnus in scelere quodam deprehensus, & manibus durissimis loris ad tergum religatis, per viam, quæ transitum facit per monasterium S. Wunibaldi, ad mortem duceretur. Qui cum Oratorium sancti Wunibaldi intuere-
tur, comites itineris sui flebiliter exorauit, vt eorum permissione Ecclesiam prædicti confessoris ei ingredi liceret, quatenus ante mortem, qua plectendus erat, in salutem animæ suæ, & in adiutorium angustiarum suarum, tam pretiosum confessorem Christi precibus & fletibus suis inclinaret. Qui petitionibus eius, Deo ita ordinante, consenserunt, & Ecclesiam cum captiuo illo introeuntes, ipsi quoque pro necessitatibus suis, diuinum & S. Wunibaldi auxilium implorauerunt. Captiuo itaque lacrimas cum precibus effundente, per interuentum & merita S. Wunibaldi omnipotens Deus virtutem & misericordiam suam omnibus astantibus ostendit, & ligaturas, & firmissimos nexus captiuo sine actu manuum dissoluit, & quam prope sit Deus omnibus inuocantibus eum in veritate, in captiuo illo euidentissimè demonstrauit. Cumque illi, qui eum ceperant, quæ facta sunt vidissent, glorificantes & benedicentes omnipotentiam Dei, signum, quod per merita S. Wunibaldi factum fuerat, vbique diuulgauerunt, & eum, qui puniendus erat, illæsum abire permiserunt.

Hæc pauca è plurimis signis, quæ per merita sancti Confessoris Wunibaldi facta sunt ex scriptis S. Walpurgæ Virginis, germanæ sororis eius excerpimus, vt de his cognoscatur, qualis & quantus in conspectu Dei sit in cælis, cuius dono & cooperatione tot virtutes & miracula modo crebrescunt in terris.

Denique post mortem fratris sui sanctæ & venerabilis virgo Walpurga gubernacula, & regimen regularis disciplinæ in cella Heidenheimensi vsque dum vixit, tenuit, & seipsam in formam & exemplum bene viuendi ostendens omnem excessum strenuè, & vt ita dicam, viriliter exercuit. Tantæ enim fuit, cum tempus & res exposcebat, grauitatis, & tantæ suo tempore pietatis & mansuetudinis, & omni tempore in omni conuersatione tantæ extitit sanctitatis, vt ab omnibus meritò veneraretur vt Domina, & à cunctis
dili-

diligeretur vt mater amantissima. Vt igitur fidem verbis nostris a-
struamus, aliqua de signis, quæ Dominus, propter ipsam, & per i-
psam etiam dum adhuc in carne viueret, operatus est, quæ in au-
tentis libris scripta inuenimus, in medium adducere volumus.

Cùm post discessum fratris sui S. Wunibaldi gubernacula re-
gularis in Heidenheimensi Ecclesia teneret, accidit, vt quidam Ec-
clesiasticus nomine Gomeradus, qui luminibus Ecclesiæ præerat,
conuentui tempore cœnæ lumen subtraheret, & respectum Dei
non habens, S. Walpurgam grauitè in hac re offenderet. Nam vi-
cem sororum suarũ dolens, & iniuriam suam patienter sufferens,
incoenata ad orationum consolationem se contulit, & ei, qui in-
deficiens & verum lumen est, iniurias suas, & defectum sororum
suarum commisit. Mox mirum in modum lux cœlitus demissa, in
modum fulguris coruscantis, omnem locum in quo S. Walpur-
gis, & sorores eius erant repleuit, & vsq; ad ortum solis, ab eis non
recessit. Qua in re multitudo & magnitudo virtutum S. Walpur-
gæ clare enituit, & omnium corda, qui hoc signum viderant, vel
audierant ad obediendum S. Walpurgæ Dominus vehementer ac-
cendit.

Hoc quoq; scriptum in veritate comperimus, quod quidam
præpotens * tyrannus, iuxta cellam Heidenheimensem, in prædio * Dynasti
suo habitationem habuerat, qui propter infirmitatem filix suæ,
quam vnicam dilexit, intolerabili mœrore & dolore laborauit.
Cuius anxietatem & tristitiam cum S. Walpurgis virgo compe-
risset, signo crucis, & sanctarum orationum virtute munita, ad
hospitium prædicti tyranni nihil metuens, & in misericordia Dei
certam fiduciam habens, vespertino tempore, tanquam peregrina
esset, peruenit, & ad ostia domus pulsando, hospitalitatis gratiam
& ingressum domus sibi præstari postulauit. Quam pater familias
cùm pulsantem & deprecantem audisset, veritus ne canum rapa-
citas, quorum magna multitudo apud ipsum erat, eam discerpe-
ret, vt à canum morsibus defensam pacificè eam introducerent.
Cui S. Walpurgis: non verearis inquit quod me Walpurgam an-
cillam Christi canes tui possunt lædere, quia sub custodia Christi
constitutæ nulla aduersitas, nullom periculum mihi poterit præ-
ualere. Tunc pater familias audito nomine Walpurgæ de sede sua
prosiluit, & miratus tam nobilis & tam sanctæ Virginis aduentum,
studiosissimè totam domum enundauit, & omnibus, quæ oculos

sanctitatis eius offendere possent deterfis, benignissimè eam in domum suam recepit, & omne humanitatis & deuotionis obsequium ei exhibuit. Videns itaq; S. Walpurga, patrem & matrem, & omnem familiam circa præmortuam, & iam agonizantem puellam, & iam in supremo vitæ articulo constitutam esse, turbatos intrinsecus, pia compassione attracta petiit, vt intra cubiculum moribundæ puellæ lectus sibi sterneretur, vt, omnibus exclusis, nocturna quiete sola cum sola puella frueretur. Cuius petitionem omnes admirantes, eò quòd puella esset desperata, & omnia, quæ ad exequias erant necessaria, fuissent præparata, tamen de S. Walpurgæ sanctitate præsumentes, omnes foras exierunt, & secundum postulationem eius solam cum sola nocte illa reliquerunt. At virgo Christi ostiis clausis totam illam noctem insomnem ducebat, & genibus flexis, lacrimis & orationibus sponsum suum largitorem omnium bonorum suppliciter exorabat, vt in virtute potentæ suæ, & in multitudine misericordiæ suæ puellam pristinae sanitati restitueret, & non solum parentes puellæ, sed & omnes Sualueldenses in fide Catholica adhuc rudes, hoc signo ad agnitionem & amorem sui nominis incitaret. Cuius precibus miserator & misericors Dominus aures suæ pietatis benignissimè accommodauit, & ex integro desperatam puellam incolumitati restituit. Cum hæc virtus Altissimi S. Walpurga orante, intra cubiculum ostenderetur, pater & mater puellæ cum vniuersa familia domus, circa fodendum sepulchrum, & circa paraturas, quæ defunctis exhiberi solent, hac & illac discurrentes, lamentabili dolore cruciabantur. Cùm interim beata virgo Christi Walpurgis, reueratis ostiis, parentes puellæ vocauit, & puellam adeo sanatam, vt nullum signum ægritudinis haberet, cum magno gaudio & exultatione cordis eis repræsentauit. Parètes verò puellæ virtutem Dei, & sanctitatè S. Walpurgis in repentina sanitate filiæ cognoscentes, cum magno tripudio cordis gratiarum actiones Deo retulerunt, & pedibus sanctæ Virginis prouoluti ingèria ei dona obtulerunt. Quæ illa tanquam latum pro nihilo ducens, exhortata est eos, vt Deo fideliter adhærerent, & nihil seculare dilectioni Dei præponerent.

Posthæc valefaciens eis occultè ad Heidenheim rediit, & post operationem huius signi in spiritu humilitatis maiore afflictione corpus suum maceravit. Præterea quomodo pater eius Richardus,
Rex

Rex Anglorum, & fratres eius, sanctus scilicet Willibaldus & Wunebaldus, Regnum & patriam pro Deo reliquerunt, quosue labores pro diuina recompensatione in huius vitæ peregrinatione sustinuerunt. quomodo in vinea Dei, domino cooperante & incrementum præstante, fructificauerunt; luculentissimè conscripsit. De cuius scriptis ego peccator & prædictæ Heidenheimensis cellæ abiectus subminister, quasi delato ad me amœno prato, quosdam paucos flores decerpsi, & tanquam epilogum faciens; quam magni confessores isti in conspectu Dei habeantur, & quod à prima fundatione monasticus ordo in prædicta cella fuerit institutus auctoritate S. Walpurgæ: Defuncta autem sancta Walpurga, & iuxta S. Wunebaldum sepulta, fratre quoque eius S. Willibaldo Episcopo mortuo, qua auctoritate, vel qua necessitate monasticus ordo exclusus fuerit, & canonicorum secularium ordo in eandem cellam subintroierit, certum non habemus, præsertim cum nec priuilegia, nec viua testimonia propter antiquitatem temporum inde inueniamus.

Tempore enim * Gregorij Papæ, qui tertius Apostolicæ sedi præsidebat, & Pipini Alamannorum Regis, & S. Bonifacij Martyris, fundata fuit prænominata cella, & à prima fundatione à monachis inhabitata; sed post mortem sanctorum Willibaldi, Wunibaldi & Walpurgis à secularibus canonicis possessa, & omnibus antiquitatis priuilegiis abolitis, mira dispensatione Dei, pastoralis virga S. Wunibaldi, argento circumtectâ, in testimonium primæ institutionis, in sinu altaris vsque in hodiernum diem est reserua-
 ta. Soleat enim homines infirmi circumiacentis regionis, ad tumbam prædicti confessoris venire, dum ex hac virga loca infirmitatis tanguntur, per merita Christi confessoris, & virtute eius, qui mirabilis in sanctis suis est, plurimi eorum sanantur. Sed & regula S. Benedicti à Cassino monte deportata, & alij libri Ecclesiasticæ ædificationi necessarij, quos pius Confessor in asino suo ad Heidenheimensem cellam aduexerat, licet propter vetustatem inutiles, tamen propter reuerentiam prædicti patris vsque adhuc apud nos habentur.

* Rectius, Zachariæ Papæ.

Hactenus S. Walpurgæ auctoritate velut quoddam excerptum, de vita fratrum eius, & de institutionibus locorum, quibus præsidebant, ex scriptis eiusdem collegimus; nunc quomodo aut per quos monasticus ordo in prædicta cella reformatus sit, sicut vidi-

vidimus & audiuius, veraciter in eo, qui veritas est, referemus.

Eo tempore, quo Eugenius successor Lucij Papatum tenebat, & secundus Cunradus, Lothario Imperatore mortuo, in regnum succedebat, quidam Gebhardus generis & morum nobilitate præclarus, & totius religionis obseruantia probatus, Eystetensem Episcopatum regebat, qui sicut in omnibus zelum Dei habuit, ita defectum Heidenheimensis cellæ miseratus, quomodo in pristina religionis statum eam reduceret, cum sapientioribus Episcopatus sui, & cum religiosis sanctæque conuersationis viris consilium habuit. Qui cum non inueniret certas rationes, quibus communis vita in singularem proprietatem & secularem voluptatem esset transmutata, & quomodo cella monachorum, & ceterum mortuorum, facta essent domus laicorum, carnalibus desiderijs inibi seruientium, dolendo vicem sancti Wunibaldi gemebant, & zelum Episcopi, quem pro domo Dei habebat, benedicentes, eum per omnia laudabant. Exhilaratus itaque Episcopus, ex vnanimi consensu illorum, quos in consilium suum assumpserat, magis ac magis animatus, prædictæ cellæ canonicos singillatim conuenit & exhortationibus suis, & rerum compensationibus ad hoc inclinauit, vt præbendas suas pro salute animarum suarum, & pro ueneratione S. Wunibaldi dimitterent, & monastico Ordini, qui à prima fundatione ibi institutus erat, locum darent.

Omnibus ergo canonicis vsque ad vnum Episcopo consentientibus, & præbendam pro Deo & pro denominata recompensatione exstucantibus, contigit, vt Eugenius Papa ad Franciam accederet, & conuocatis vniuersarum prouinciarum Episcopis & Abbatibus, in Rhemensis Ecclesia famosissimam synodum celebraret. Quo eum præfatus Episcopus ex uocatione Domini Papæ venisset, omnia, quæ circa Heidenheimensem cellam facta erant, & quomodo canonici præbendas resignassent, exposuit. Postquam venerabilis Papa seriem & veritatem præfatæ causæ, Episcopo edocente, cognouit, communicato cum Cardinalibus & aliis religiosi viris, qui ad Synodum illam conuenerant, consilio, præcipit auctoritate Apostolica Episcopo, vt in pristinum monasticæ religionis statum* sine dilatione inde eliminaret.

*locus mutilus.

Auditis his, Eugenio Papa, & omnibus, qui illuc conuenerant,

rant;

rant, finita synodo ad sua remeantibus, Episcopus quoq; Eystet-
 tensis in sua repedauit, & quendam * Pennonem virum bonum, ^{* Bennonem.}
 & in omne opus Dei paratum, eo quod illo tempore præpositu-
 ram Heidenheimensem in sua procuratione haberet, ad se voca-
 uit, vt & designatas præbendas diligenter colligeret, & in vsus Ec-
 clesie studiosè redigeret, perintimè rogauit, & quod ei Papa de
 pristina institutionis reformatione, & secularis in habitationis e-
 liminatione præceperit, indicauit. At ille de pristina religionis re-
 formatione mandatum Domini Papæ audiens, eò quod zelum
 Dei haberet, gauisus est valdè, & secundum edictum Episcopi, res
 Ecclesie diligenter collegit, & partem collectæ pecunie in ædifi-
 catione turrium, prædicti Episcopi consilio vsus, expendit, & par-
 tem ad reædificationem dirutarum officinarum referuauit.

Sed antiquus hostis fidelium actibus inuidens, solita malicia
 suæ calliditate bonum propositum eorum conuertit in malum:
 nam sicut oportuit prædictus Episcopus Gebhardus naturæ con-
 cessit, & viam vniuersæ carnis ingressus, mandatum Domini im-
 perfectum dereliquit. Factum est autem, vt substituendo alio E-
 piscopo, graue schisma in Eistettensi Ecclesia oriretur, ita vt qui-
 dam eorum, reprobato præposito, quendam Burchardum ei præ-
 ponerent. Quod schisma diu durauit. Sed Reges Cunrado, obse-
 quio Gerhardi Comitis, in partem Burchardi Episcopi inclinato,
 nulla synodali discussione habita; sed regia potentia adhibita, præ-
 dictus Burchardus, homo bonus & simplex, sed ad laborem Epi-
 scopalis officij per omnia debilis, in cathedra Pontificali vsque ad
 audientiam Eugenij Papæ permansit. Qui vt in Curiam Regis con-
 suetudinariam iustitiam persolueret, & consecrationis suæ tem-
 pore necessarios sumptus haberet, pecuniam in Heidenheimensi
 Ecclesia congregatam abstulit, quam se postea redditurum per fi-
 dei iussores spondit, quod tamen minimè persoluit, quin immo
 præbendas expeditas, contra edictum Domini Papæ impediuit, &
 pueros indoctos, & infra annos discretionis positos, Apostolici
 decreti nullum respectum habens, temerario * vsu in prædictam * ausu.
 Ecclesiam induxit.

Fuerunt autem eodem tempore quidam fratres, qui zelo Dei
 inducti, vicem S. Wunibaldi dolerent, & contemptum Eugenij
 Papæ animaduertent, & se murum pro domo Domini contra-
 dicendo his, quæ ab Episcopo Burchardo irrationabiliter fiebant,

* *Ilfung.*

opponerent. Inter quos erat quidam * *Ilfungus*, homo prudens & litteratus, & diuitiarum & parentum magnitudinæ, & in morum gravitate, & in largitatis honestate in omni Heidenheimensi cella famosus: huic temeritas & excessus Episcopi Burchardi displicuit, & causam Dei & iniuriam Apostolici tuendâ viriliter & fideliter assumpsit. Etenim cum adeo corpulentus esset, vt forti caballo intolerabilis ad ferendum videretur, non veritus corporis sui magnitudinem, nec itinerum difficultatē, omnibus in faciem audacter restitit, & ad audientiam Eugenij Papæ, insolentias & præsumptiones, quas fieri vidit, pertulit. Contra quem Heidenheimenses canonicum quendam fratrem suum, scilicet magistrum scholarum, in scripturis bene fundatum, & in facundia & honestate morum apud omnes commendatum, ad Romanam curiam, datis in via necessariis, direxerunt, vt in præsentia Eugenij Papæ assertiones prædicti *Ilfungi* rescinderet, & causam eorum sua sapientia defenderet. Cum igitur vterque eorum Apostolico conspectui se repræsentalset, hinc atque illinc vtriusque causis discussis, rei veritas, & labor *Ilfungi* sacerdotis præponderauit, & magister *Odelricus*, licet multum pro parte fratrum suorum laborauerit, Deo ita ordinante, parum profecit. Communicato itaq; cum Cardinalibus consilio, Eugenius Papa dictum *Ilfungum* cum litteris ad Babbergensem Episcopum transmisit, eiq; sub interminatione officij sui præcepit, vt inuasores præbendarum, & præuicarios Apostolici decreti ad cooperationem Eistettensis Episcopi, de prædicta cella euiceret, & in ea pristinum monasticæ religionis ordinem reformaret. Hoc est autem exemplar illarum litterarum, quas Eugenius Papa * *Babbergensi* Episcopo misit per *Ilfungum*.

* *Babbergensi.**Epistola Eugenij
Papa.*

Eugenius Episcopus seruus seruorum Dei venerabili fratri Eberhardo Babbergensi Episcopo, & dilecto filio, Adam Abbati de Ebrach salutem & Apostolicam Benedictionem. Bonæ memoriæ Gebhardus Eistettensis Episcopus, amore sacre religionis accensus, in Ecclesia de Heidenheim Deo acceptum dolens non exhiberi seruitium, summotis inde pacificè clericis secularibus, religiosos fratres statuit ordinare, ita tamē vt clerici seculares ibidem eo tempore commorantes, habita exinde beneficia in vita sua tenerent; eis verò decedentibus in vsus monachorum, sine cuiusquam contradictione integrè deuenirent.

Nunc

Nunc autem, quod sine graui mœrore non dicimus, quoniam eo his temporalibus rebus adempto, & ad æternitatem Domino auctore vocato, nondum fuerant regulares fratres iuxta propositum eius adducti, Moguntinus Archiepiscopus & Eistettensis Episcopus, clericos seculares ausu temerario reduxerunt. Quod factum, quanta esset animaduersione plectendum, si iustitiæ rigorem exercere vellemus, caritas vestra liquidò satis & euidenter agnoscit. Quoniam ergo ad nostri spectat Pontificatus officium, quæ malè facta sunt in irritum reuocare, & de vestra prudentia valdè confidimus, per Apostolica vobis scripta mandamus, quatenus super hoc vigilantissimo studio intendatis; & expulsis inde secularibus, ibi acceptam Deo religionem instituere, iuxta votum præscripti Episcopi, studeatis. Ita tamen, vt illis, quibus ipse beneficia in vita sua reliquit, quamuis essent eis de iustitiæ rigore priuandi, quia tamen erga omnes oportet benignitatis mansuetudinem exerceri, à nobis ea sibi misericorditer sentiant indulgeri. Cæteri verò, quos post institutionem eiusdem Episcopi constat illuc fuisse intrusos, sine cuiusquam beneficij perceptione, velut inuasores exinde propellant. Si autem vobis super hoc obedire contempserint, in personas eorum excommunicationis, in locum verò auctoritate nostra interdicti sententiam promulgate. Præterea latorem præsentium Illungum, qui super hoc debitam attentionem adhibuit, caritati vestræ attentius commendamus, rogantes vt suis opportunitatibus nostrum se apud vos præsidium inuenire cognoscat, & taliter defensionem vestram, pro parte nostra obtineat, vt nec eum oporteat pij laboris & studij pœnitere, nec alios, qui cognouerunt, à voto simili debeat prauorum timor & violentia cohibere.

Porro Illungus litteras signatas cū mandatis Babergensi Episcopo adportauit, quas ille cum reuerentia suscipiens, vocato Nurenberch Eystettensi Episcopo, omnia, quæ Papa in literis suis præcepit, deuotissimè complenit. Aderat etiam tunc temporis Heidenheimenses Canonici, & diuersorum cœnobiolorum viri religiosi, qui omnes post multas disputationum diuersitates, vnanimi voto in vnum consenserunt, vt

Hic est finis Epistolæ, sequuntur verba Adelberti.

ordo monasticæ religionis, qui à prima fundatione, à B. Wunbaldo, Confessore Christi, in Heidenheimē, si cella fuerat institutus, secundum præceptum Domini Papæ, denuo reformaretur, præsertim cum nulla auctoritas, nulla necessitas, quare monachi ~~ex~~ fuerint, inueniretur.

pro Expulsi

Episcopus verò Babbergenfis cum aliis & præaliis, canonum rationibus & Pontificum decretis, eò quòd in diuinitate, & omni liberalium artium subtilitate peritissimus esset, innitens, studiosissimè elaborauit, vt præfata cella talis persona præficeretur, quæ in conuersatione monasticæ religionis esset probata, & in dispositione secularis dispensationis esset exercitata. Quod consilium omnibus, qui aderant, miro modo bene placuit, factumque est, vt inuocato sancti Spiritus adiutorio, Michelfeldensem Abbatem, Apostolica auctoritate & præcepto, hanc crucem Domini & iugum istius regminis portare compellerent. Fuit autem ille Abbas à multo tempore notus omnibus, quia in maiori choro Babbergenfis Ecclesiæ nutritus, & canonicus, & in claustrali administratione probatus, magnam in conspectu omnium Babbergenfium gratiam inuenerat, & pro diuina recompensatione secularibus pompis & diuitiis abrenuncians, in cella Dominae Paulinae Monachum se fecerat, vbi postea requisitus & communi supplicatione Babbergenfium extractus, vnanimi comprouincialium Abbatum electione in Michelfeldensem Abbatiam tempore necessitatis translatus est. Hanc humilem personam, & in propriis oculis abiectione nouo labori & oneri supposuerunt, & reluctantem, & cum multis lacrimis reclamantem, Eystettenfi Episcopo, & Domino Adal-

Adalberto de Truchendingen Catholico & religioso laico, sub testimonio Christi, & Ecclesiæ defendendum commiserunt.

Cum igitur prædictus Abbas cum conductu Eystettensis Episcopi & aduocati Adelberti, ad cellam sibi peruenisset commissam, nihil ædificiorum, nihil rerum necessariarum inuenit, sed contradictiones & diuersas vexationes, & omnes vias spinis circumseptas reperit. Cumque se sine fructu laborare, & magis ac magis aduersantium sibi numerū augeri, eò quòd nullum consilium in Eistettensi Episcopo sibi repositum esse conspiceret. Ad Babbergensem Episcopum, cui Eugenius Papa negotium istud commiserat, rediit, & contradictiones & oppressiones, quas patiebatur, lacrimabiliter ei exposuit. At ille, sicut semper visceribus misericordiæ plenus erat, paterna compassione ei condoluit, & quòd negotium sibi commissum processum prosperitatis non haberet, ex toto corde ingemuit. Vocatis itaque familiaribus suis, quorum consilio in dubiis rebus uti solebat, quid super hac re faciendum esset, consuluit. Qui omnes vnanimiter consiliati sunt, ut Abbatem cum litteris commendatitiis ad Eistettensem Episcopum emitteret, eumque sub obreitu diuinæ maiestatis, & pro reuerentia Apostolicæ auctoritatis rogaret, ut forti manu Abbatem teneret, & defenderet; quòd si nollet, aut non posset, ex integro, causa ad Dominum Apostolicum referretur, ut eius dispensatione prædictus Abbas ab imposito iugo absolueretur, vel eius auctoritate, quòd inchoatum erat, priuilegiis firmaretur.

Misit ergo Babbergenensis Episcopus ad Eystettensem Episcopum litteras, & nihil profecit; quia Eister-

* Eberhardum.

ensis Ecclesia aliena potentia se opprimi doluit, & proprium Antistitem * propter imbecillitatē suam, sicut postea comprobatum est, pro nihilo reputauit. Tunc verò quot & quantas aduersitates Abbas & fratres sui pertulerint, non facillè enarrari, nec facillè credi potest. Nam parentes & familia exclusorum canonicorum, tanta ira & odio in monachos, & in eos, qui eis adhærebant, exarserunt, vt extra limen Ecclesie pedem ponere sine conductu nō auderent. Sine cessatione nunc manifestè, nunc occultè novos dolores super dolorem vulnerum eorum apposuerunt, & vt manifestius exprimamus, vna nocte, cōgregata multitudine & armata manu, quadraginta modios frumenti, qui tunc temporis magno pretio comparati erant, & carnes triginta porcorum cum vestibus fratrum, quas ibi repererunt, violenter abstulerunt, & nouem carradas vini & ceruisiæ, nullum respectum, S. Wunebaldi habentes, in terram effuderunt.

Crebrescentibus itaque malis & accrescentibus periculis doloribus, præfatus Abbas cum litteris Babbergensis Episcopi Dominum Eugenium Papam adiit, & labores, & dolores, & periculis diuersitates, quas patiebatur, ex ordine indicauit. Fuit autem istud exemplar litterarum illarum, quas Babbergen- sis Episcopus per Adelbertum Abbatem misit ad Dominum Papam Eugenium.

Beatissimo Patri & creatori suo Eugenio, sanctæ Catholicæ Ecclesie summo Pontifici, Eberhardus Babbergen- sis, diuina & Apostolica miseratione, minimum id quod est, debitam in Christo obedientiam cum oratione & seruitute deuotissima. Sicut omnem plantationem, quam non plantauit pater cœlestis, diuina sententia in Apostolica petra non patitur consistere, ita omnem illam, & solam, quam ipse plantauit, neminem ab eiusdem petra
firmi.

firmitate finit conuellere. Vnde humilem quandam Dei & vestrae sanctitatis plantationem, auctoritate vestra in loco, qui dicitur Heidenheim, per meae paruitatis ministerium inceptam, absens licet corpore, praesens tamen semper spiritu, vobis, Pater & Domine clementissime, represento, humiliter implorans, & obsecrans pietatem vestram, vt aduersus hanc ipsam personam humilem, ea quae mentiri sibi solet, non praeualeat iniquitas. Vt enim mirabilia Dei circa locum praedictum necessaria cognitu plenius intelligatis, aliqua à plurimis nostris occupationibus compellor inferere.

Ex antiquo locus ille in religione monastica fundat⁹, B. Wunnebaldum, confessorem pretiosissimum, Abbatem habuisse dinoscitur, primum quidem & nouissimum, vsque ad haec felicissima Apostolatus vestri tempora. Postmodum verò barbarica tyrannide vastatus, clericis secularibus, per multam rectorum negligentiam, ad inhabitandū concessus est, vsq; ad haec vltima tempora beatae memoriae Domini Gesshardi Eistettensis Episcopi, qui diuinitus inspiratus clericos ibidem inuestitos, quietè & pacificè, singulatim omnes, vsque ad vnum, in diebus suis transtulit, & stipendia primitus habita aliis beneficiis Ecclesiasticis illis commutauit. Post decessum verò ipsius, clerici antiqua stipendia inuolantes, alios quoq; primitus ibidem non inuestitos sibi aggregantes, de bonis Ecclesiae coeperunt ad inuicem contendere.

Huiusmodi ergo lite ad nostram audientiam perlata, ego & Dominus Adam Abbas de Ebrach in mandatis accepimus à vobis, vt clericis inde remotis, auctoritate vestra pristinae loci illius religionem reformaremus; Domino autem Abbate secus agente circa negotia sibi iniuncta à Cisterciensium capitulo; ego vestram iussionem reueritus, & ab ipso Abbate Eberacensi, aliisque bonis & religiosis in id ipsum commonitus, die & loco Heidenheim clericis praefixo, in praesentia eius, qui nunc est, Domini Burchardi videlicet, Eystettensis Episcopi, ipsos inde remouit, & hunc latorem praesentium ab Episcopo Eystettensi, simulq; clero ipsius expetitur, de monasterio quodam locuplete Episcopatus nostri translatum, religiosorum plurimorum consilio, qui praesentes aderat, in Abbatem loco iam saepe praenominato concessi, cò quòd ipse, pro loco & tempore, in hoc loco maxime videretur idoneus secundum gratiam sibi concessam à Domino, in omni ordine.

prius

prius canónico, deinde monastico. Sic ergo in caminum paupertatis proiectum, & positum in signum, cui oportet, vt à multis contradicatur, iterum atq; iterum vestrae pietati commendo suppliciter deprecans, vt & fratrem, & locum sanctissimum, in quo verè complacitum est Deo habitare in eo, paternitatis vestrae privilegiis communire dignemini, quatenus & Deus honoretur & nominis vestri memoria in sempiternum ibi non deleatur.

Quem ille clementer suscipiens, & laboribus eius paternè compatiens, vt fortem atletam in certamine Dei se exhiberet, cohortatus est, sed Abbas pedibus eius prouolutus, suppliciter & lacrimabiliter rogauit, vt intolerabili iugo eum absolueret, quia sine adiutorio, & sine defendentium patrocinio, in tam periculosa & laboriosa administratione se nihil proficere conspiceret.

Ad quem Eugenius Papa; nondum frater, inquit, vsque ad sanguinem decertasti, neque utile est, vt absoluaris, sicut petisti, quia nullus coronabitur, nisi qui legitimè certauerit.

Confortare in Domino, & esto robustus, & viriliter age, vt tuis laboribus status antiquae religionis in loco, quem S. Wunebaldus Deo consecrauit, nostris temporibus reformetur, vbi modo, sicut audiuimus, omnis excessus castitatis & iniquitas dominatur.

Nos utiq; contra æmulos tuos scribemus, & monastici ordinis institutionem, sicut à prima inchoatione, à B. Wunebaldo, institutum est, privilegij nostri roboratione in loco illo firmabimus, & omnes fideles Christi in auxilium & in defensionem tuam, literis nostris sigillatis inuitabimus.

His verbis prædictus Abbas consolatus & confortatus, pedibus Eugenij Papæ prouoluitur, & vt locum in sua tuitione vellet habere, & vt comprovincialibus

terrae

terræ principibus defendendum vellet committere, & privilegio, sicut dixerat, vellet firmare, suppliciter exoravit. Cuius precibus Papa benignè annuens privilegium tradidit, & litteras commendatitias ad Episcopum Babbergensem, ad Comitem Gerhardum, ad Adelbertum Aduocatam de Truchendingen conscripsit, in quibus vt Heidenheimensem Cellam & Abbatem eius manu tenerent, & defenderent præcipiendo rogauit. Fuit autem istud exemplar privilegij & litterarum, quas Eugenius Papa remisit.

Eugenius Episcopus seruus seruorum Dei, dilectis filiis Adelberto Abbati monasterij S. Wunibaldi in Heidenheim, eiusque fratribus tam præsentibus, quàm futuris regularem vitam professis in perpetuum. Ad hoc nobis à Deo pastoralis officij cura commissa est, vt beneplacentem Deo religionem laboremus statuere, & stabilitam exacta diligentia conseruare. Nec dubium, quod si seruorum Dei iustis petitionibus benignè concurrimus, nostris opportunitatibus clementem Dominum reperimus. Ea propter dilecti in Domino filij, qui ad prædictum locum pro reformanda honestatis & religionis obseruatiã vos ex mandato nostro humiliter transfulistis, vestris iustis postulationibus clemèter annuimus, & monasterium ipsum, in quo diuino mancipati estis obsequio, sub B. Petri & nostra protectione suscipimus, & præsentis scripti privilegio communitus. Inprimis siquidem statuentes, vt ordo monasticus, & qui secundum Dei timorem, & B. Benedicti regulam, per vos in eodem loco noscitur reformatus, perpetuis ibidem temporibus inuiolabiliter conseruetur. Præterea quascunq; possessiones, quæcunq; bona ibidem monasterium in præsentiarum iustè & canonicè possidet, aut in futurum concessione Põtificum, largitione Regum, vel Principum, oblatione fidelium, seu aliis iustis modis Deo propitio adipisci poterit, firma vobis vestrisque successoribus & illibata permaneant. Sanè laborum vestrorum, quos propriis manibus aut sumptibus colitis, siue de nutrimentis vestrorum animalium, nullus à vobis decimas exigere præsumat. Sepulturam quoq; ipsius loci liberam esse concedimus, vt eorum, qui se illic sepeliri deliberauerint, deuotioni & extremæ voluntati,

* forte addendum
partis.

ti, nisi fortè excommunicati aut interdicti sint, nullus obstat; salua tamè iustitia matricis Ecclesie. Obeunte verò te nunc eiusdem loci Abbate, vel tuorum quolibet successorum, nullus ibi qualibet surreptionis astutia seu violentia præponatur, nisi quem fratres communi consensu sanioris, * secundum Domini & B. Benedicti regulam prouiderint eligendum. Prohibemus autem, vt intra septa monasterij ipsius nulla secularis persona placitari, vel habitationem habere præsumat, ne in seruorum Dei secessibus, populari-
ribus occasio præbeat conuentibus.

Dècernimus ergo, vt nulli omnino hominum liceat præfa-
tum monasterium temerè perturbare, aut eius possessiones auferre, vel ablatas retinere, imminuere, vel aliquibus vexationibus fatigare, sed omnia integra conseruentur, eorum, pro quorum gubernatione & sustentatione concessa sunt, vsibus omnimodis profutura, salua sedis Apostolicæ auctoritate, & diocæsani Episcopi canonica iustitia. Si qua igitur in futurum Ecclesiastica secularis-
ne persona huius nostræ institutionis paginam sciens, contra eam temerè venire tentauerit, secundò tertioque commoneatur, si non satisfactione congrua emendauit, potestatis honorisq; sui dignitate careat, reamq; se diuino iudicio existere de perpetrata iniquitate cognoscat, & à sacratissimo corpore & sanguine Dei & Domini Redemptoris nostri IESU CHRISTI aliena fiat, atque in extremo examine districtæ ultioni subiaceat. Cunctis autem eidem loco iussa seruantibus sit pax Domini IESU CHRISTI, quatenus & hic fructum bonæ actionis perecipiant, & apud districtum Iudicem præmia eternæ pacis inueniant. Amen.

Ego Eugenius Catholicæ Ecclesie Episcopus subscripsi. Ego Ymarus Tusculanus Episcopus subscripsi. Ego Gregorius Presbyter Cardinalis ad titulum Calixti subscripsi. Ego Manfredus Presbyter Cardinalis tituli S. Sabinæ subscripsi. Ego Gwido Presbyter Cardinalis tituli Pastoris. Ego Oddo Diaconus S. Georgij ad velum aureum subscripsi. Ego Rudolphus Diaconus Cardinalis S. Angelis subscripsi. Ego Ioannes Diaconus Cardinalis sanctorum Sergij & Bachi subscripsi. Data Segniæ, per manus Bosonis sanctæ Romanæ Ecclesie scriptoris V. Idus Febr. Indicti. XV. Incarnat. Dominicæ anno M. C. LII. Pontificatus verò Domini Eugenij III. Papæ anno VII.

Eugenius Episcopus seruus seruorum Dei Eberhardo Bab-
bergen-

bergenſi, & Burchardo Eyſtettenſi Episcopis, ſalutem & Apoſto-
 licam benedictionem. Benedictus Deus & pater Domini noſtri
 Ieſu Chriſti, qui per curam & ſolicitudinem veſtram, atque iuxta
 commonitionem & deſiderij noſtri votum, dignatus eſt in Eccle-
 ſia Heidenheimenſi honeſtatis & Deo placitæ religionis obſer-
 uantiam reformare: & dilectum filium noſtrum Adelbertum, la-
 torem præſentium, honeſtum ſiquidem, pro vt aſſeritis, ac bonæ
 opinionis virum, Abbatem & prouiſorem in eodem loco ſalubri-
 ter prouidere; vt vbi omnis enormitatis & immunditiæ malitia
 diu, peccatis exigentibus, exitit, ibi de cætero regularis ordo &
 innocentia ſanctitatis reſſoreat, atq; gratum Deo in odorem ſua-
 uitatis exhibeatur obſequium.

Proinde dilectiſſimi in Chriſto fratres, & in agricultura ſum-
 mi patrisfamilias ſolertiſſimi cooperatores, vt donum, quod in
 prædicta Eccleſia pio ſtudio inceptum eſt, deperire non valeat, ſed
 de bono in melius ſemper augeri, fraternitatis veſtræ ſtadium præ-
 ſentibus litteris incitamus, & in Domino exhortantes monemus,
 quatenus prædictum filium noſtrum Adelbertum Abbatem at-
 tentius habeatis commendatum, & ad reedificationem ac melio-
 rationem eiſdem Eccleſiæ, vires ei & auxilium, pro B. Petri & no-
 ſtra reuerentia, præſtetis, atque pecuniam, quæ pro reſtauratione
 ipſius loci collecta eſt, ſiue mutuata, in manu eius ac fratrum ſuo-
 rum faciatis assignari. Clericos verò manifeſtè concubinarios, qui
 habitationes ſuas in ipſo monaſterio habent, nihilominus ab eo-
 dem loco ſtudeatis remouere.

Eugenius Episcopus ſeruus ſeruorum Dei, dilecto filio no-
 bili viro Gerhardo, Eyſtettenſi Comiti, ſalutem & Apoſtolicam
 benedictionem. Ad induſtriam nobilium & Catholicorum Prin-
 cipum ſpectare diuoſcitur, religioſas perſonas diligere, & earum
 loca deuotionis intuitu conſouere; vt per huiusmodi ſtudiū crea-
 tori ſuo Domino Ieſu Chriſto placere valeant, & ſalutem ſuarum
 mereantur conſequi animarum. Ideoq; dilectum filium noſtrum
 Adelbertum Heidenheimenſem Abbatem, ac fratres ipſius, qui
 ex mandato noſtro ad locum ipſum ſe humiliter tranſtulerunt,
 nobilitati tuæ attentius commendamus, per animæ tuæ ſalutem
 rogantes, & in peccatorum tuorum remiſſionem monentes, qua-
 tenus eos diligas & honores, atque ab infeſtationibus prauorum
 hominum manu teneas & defendas.

Eugenius Episcopus seruus seruorum Dei dilecto filio Adelberto Aduocato Heidenheimensis Ecclesie salutem & Apostolicam benedictionem. Veniens ad nos dilectus filius noster Adelbertus Abbas S. Wunibaldi, de te bona nobis plurima nunciauit, quod eum ac fratres eius benignè foueas ac diligas, & ad reformandum in loco ipso religionis statum, opem sibi & consilium præbeas. Quod quia omnipotenti Deo gratum esse cognoscimus, & animæ tuæ salutis utilissimum, paterna te in Domino affectione monemus, hortamur, & in peccatorum tuorum remissionem iniungimus, quatenus, sicut benè cœpisti, prædictum filium nostrum Abbatem, iuues ac manu teneas, ac ab infestationibus quæ sibi contra iustitiam inferuntur, sicut bonus tutor, protegas & defendas.

Misit quoque literas ad Moguntinum Archiepiscopum hunc modum continentes.

Eugenius Episcopus seruus seruorum Dei venerabili fratri Henrico Moguntino Archiepiscopo salutem & Apostolicam benedictionem. Quod in Ecclesiam Heidenheimensem clericos reduxisti, & nostra id petis auctoritate firmari, eo plurimum miramur atque dolemus, quo ex iniuncto tibi Pontificatus officio te vigilantius oporteret religionem plantare, fouere ac conseruare, & non eradicare, disperdere & dissipare. Bonæ memoriæ Gebhardus quondam Eiflottenfis Episcopus, sacre religionis igne succensus ideo pacificè clericos inde seculares amouit, vt acceptam Deo religionem ibi cum virtute sancti Spiritus reformaret. Quoniam verò morte præuentus tam sanctum & laudabile votum effectui mancipare non potuit, deberet fraternitas tua, vt id compleretur elaborasse, non quorumlibet suggestionibus euacuare atque infringere præsumpsisse; proinde, quia nostra interesse dinoscitur, quæ malè facta sunt in irritum reuocare: bona verò proposita, Apostolorum principis auctoritate, prouehere. ideo venerabili fratri nostro Eberhardo Babbergenfi Episcopo, & dilecto filio nostro, Adam de Ebrach dedimus in mandatis, qualiter debeant vice nostra errata corrigere, & quod laudabiliter fuit inceptum, debite prosecutioni mandare. Per præsentia itaque scripta fraternitati tuæ mandamus, quatenus eis super hoc facto nullo modo renitaris, sed si auxilium tuum super aliquo exquisierint, eis, sicut Apostolicæ sedis gratiam conseruare desideras, largiaris.

CXXX

Cùm ergo Abbas priuilegium & litteras accepisset, firmatas benedictione Apostolica, ad cellam sibi cõmissam rediit; & litteras Principibus, quibus transmissæ erant, cum mandatis Eugenij Papæ representauit. Quas illi venerabiliter suscipientes, omnem diligentiam se adhibituros promiserunt. Sed quidam eorum, tanquam nullas Apostolici litteras inde accepissent, nihil cõsilij, nihil auxilij prædicto Abbati in tempore tribulationis exhibuerunt. Veruntamen Babbergensis Episcopus, & aduocatus Adelbertus, & subaduocatus eius* Cum: de Osthheim cum omni integritate fidei, & cum omni studio deuotionis, mandatum Eugenij Papæ amplectentes, cellam & Abbatem eius, in procuratione & in defensione sua habuerunt. & ne aduersantium multitudo, & iniquorum pars præualeret, per se, & per suos infatigabiliter elaborauerunt. Videntes autem Heidenheimenses Canonici, qui exclusi fuerant, quod Abbas priuilegium reformationis reportasset, magis ac magis in iram & indignationem conuersi sunt, & per se & parentes suos, omnes quoscumque poterant, ad odium Abbatis concitauerunt.

* f. Conradus de Osthheim.

Eistertenses verò dolentes & indignè ferentes Babbergensem Episcopũ, aliquid potestatis, ex commissione Papæ, in Episcopatu Eistertensi exercere, parti Heidenheimensium astiterunt, & in omnibus placitis contra Abbatem, & contra decreta Papæ duram & auersam faciem semper ostenderunt. Vnde Heidenheimensium Canonorum parentes & familia innumerabilib⁹, & intolerabilibus tribulationibus Abbatem, & sibi adhærentes persecuti sunt, & dum eos ad nihilum redigerent, nihil pensi habuerunt.

Quod cum Babbergenſis Epiſcopus, referente Hei-
denheimenſi Abbate, cognouiſſet, iterum atque ite-
rum litteris & mandatis Eſtetenſem Epiſcopum com-
monuit, vt contradicentibus Domino Papæ in ver-
bo veritatis reſiſteret, cauſam Dei, & auctoritatem A-
poſtolici præcepti non negligeret. Sed cum ſic nihil
proficeret, eos, qui huius præuaricationis auctores
erant, Apoſtolica auctoritate excommunicauit, &
negotium à Domino Papa ſibi iniunctum conſtan-
tiſſimè & ſtudioſiſſimè exegit.

in manu d. A. m. 1190
Sed quanto magis ad perficiendum opus Dei ze-
lo rectitudinis attendebat, tantò magis Heidenhei-
menſes vnanimi conſpiratione, amaritudine & furo-
re replebantur. Veruntamen vnus eorum, qui præ-
bendas reſignauerant, ſuper afflictione & dolore, qui-
bus Abbas & Monachi ſui afficiebantur, miſericordia
motus, conſolationis & auxiliij manum Abbati por-
rexit, & veræ compaſſionis affectum efficacia rerum
hilariter oſtendit. Nam cum Abbas nihil ædificio-
rum, nihil victualium, nihil auxiliarium, vnde agri-
culturam excoleret, inueniſſet, domum ſuam, quam
habebat, pro diuinæ remunerationis recompenſa-
tione Abbati in proprietatem tradidit, & in victuali-
bus & in iumentis inopiam eius largiter ditauit. Fuit
autem idem Heidenheimenſis populi Sacerdos &
Parochianus, eratque nomen eius Cunradus, qui pro-
pter beneuolentiæ ſuæ magnitudinem, omnibus vi-
cinis ſuis charus fuit, & acceptiſſimus. Huius ſtudium
& effectum circa Monachos, cum Heidenheimenſes
perſpexiſſent, vltra modum exoſum eum habuerunt,
& nunc manifeſtè, nunc occultè, modò per ſe, modò
per ſuos, multas moleſtias & damna ei intulerunt. At
ille

ille diuina virtute roboratus, nulla rerum suarum amissione, vel terrore immutatus à dilectione monachorum cessauit, sed in omnibus pro posse suo fideliter fauit eis, & astitit.

Interea dum prædictus Abbas procellas periculorum magis ac magis videret excrefcere, & monasticam religionem inter seculares cohabitationes, & inter intestinas seditiones intelligeret non posse subsistere, in præsentia Episcopi & Aduocati, præsentem clero & populo, recedendi licentiam accepit, & res Ecclesiæ, quas seruandas acceperat, ex integro resignauit, & assumptis fratribus suis, cum conductu Episcopi, ad claustrum suum, vnde primitus extractus fuerat, rediit; vbi benignissimè susceptus, plusquam quatuordecim menses, monastico ordini deseruiens, in quiete mentis & corporis permansit. Interea nulla diuina in Heidenheimensi Ecclesia celebrabantur, & omnes fideles Christi, qui exterminia loci videbant, dolore intrinsecus tacti, super destitutione tam nobilis Ecclesiæ lacrimabiliter cruciabantur.

Cùm igitur Eugenius Papa obstinationem Heidenheimensium, & expulsionem Abbatis sui, qui auctoritate & præcepto suo, in locum illum translatus erat, cognouisset, Cardinalibus suis, Bernhardo scilicet Presbytero, & Gregorio Diacono, quos ad Alamaniam pro Ecclesiæ necessitate missurus erat, attentius commendauit, vt Heidenheimensem reformationem stabilirent, & expulsam Abbatem redire compellerent, & eum ad protegendum & manutenedum Babbergenfem Episcopo & Eystettensifem Præsuli, sub obtentu diuinæ maiestatis, & respectu Apostolicæ auctoritatis commendarent. Qui cum ad partes Alaman-

Alaman-

Alamannia accessissent, litteris suis expulsam Abbatem ad presentiam suam vocauerunt, & vt ad locum commissum sibi rediret, Apostolica auctoritate praeceperunt. Cumque Abbas aduersitatum suarum magnitudines, & diuersitates, & contradicentium sibi, & querentium animam suam vexationes exposuisset, illi inania potentiae suae verba iactantes, dixerunt, aut esse ei redeundum, aut perpetuo esse excommunicandum. Addiderunt quoque Eystettensem Episcopum ab Episcopatu esse remouendum, & alium fortis corpore & ingenio substituendum, qui pro reuerentia Domini Papae ad reformationem monastici ordinis praedictae cellae inuigilaret, & Abbatem eius fortiter & diligenter a persecutoribus suis defenderet & muniret.

Cum igitur praedicti Cardinales Eystettensem Episcopum Burchardum deposuissent, & Cunradum Episcopum Canonica electione in Moguntina metropoli facta substituissent, sicut Eugenius Papa praeceperat, expulsam Abbatem cum litteris signatis, nouo electo sub auctoritate Apostolica commendauerunt, & vt forti manu eum teneret, & vt priuilegium Domini Papae de reformatione & stabilitate praefati coenobij conscriptum in nullo violari sineret, mandando praeceperunt, fuerunt autem litterae hunc modum continentēs.

Bernhardus Presbyter, & Gregorius Diaconus Cardinales & legati Romanae Ecclesiae, Eystettensis Ecclesiae electo, dilectionem & salutem. Nouellam plantationem Eugenij Papae, scilicet reformationem Heidenheimensis coenobij, & Abbatem eiusdem loci attentius tuae caritati commendamus, vt forti manu eum teneas, & a prauorum hominum infestatione eum defendas, & excommunicatos illos, qui locum impediunt, nisi resipiscant a fide-
hum

sum confortio remoueas, & priuilegium Eugenij Papæ super hac re conscriptum, in nullo debilitari, pro reuerentia Romanæ Ecclesiæ permittas, Licet enim Eugenius, vocante Domino, ex hoc seculo migrauerit, facta tamen eius, ut facta beati Petri, immutata permanent & permanebunt. Præterea fraternitatem tuam exhortamur atq; monemus, ut in vinea Domini in omnibus strenuura & diligentem operarium te exhibeas, ut tua sapientia, religio & honestas in Episcopatu tuo reformetur, quæ desidia prædecessoris tui ex maxima parte deperisse cognoscitur.

Misit quoque Babbergenfis literas suas ad Eistetensem Episcopum, quarum exemplar illud est.

Venerabili & in Christo dilecto fratri Cunrado sanctæ Eystettenfis Ecclesiæ electo Eberhardus Babbergenfis gratia Dei, si quid est, sinceræ caritatis affectum, & cum oratione obsequium. Panes propositionis cum mutarentur, non nisi calidi ponebantur, cum thure lucido superposito. Ut itaque ardoris & splendoris diuini ad sanctificandum introitum vestrum, tanquam bonus odor Christi, * vicariam haberetis, voluit Deus, ut credimus, ordinationem loci nostri Heidenheim, tanquam vespertini sacrificij consummationem, vestris referuari temporibus. Ecce etenim nutu diuino factum, & sicut petistis, ut fieret, cum nobis manderetis, ut in his, quæ in Episcopatu Eystettenfi iniuncta nobis sunt, vestro vteremur consilio. Misso namque ad Dominos Cardinales Domino Abbate, ad hoc, ut ego & ipse à cura Heidenheim absolueremur, ita ab eis remissus est ad nos, ut necessitate obedientiæ dirigeretur vsque ad vos, & ecce vobis, eum, licet inuitum & renitentem, resignamus, hoc tenore, ut si vos ei securitatem manendi, auctore Deo, contuleritis, secundum honorem Dei & sedis Apostolicæ, & tam vestræ, quàm nostræ Ecclesiæ manens vobis remaneat; sin autem, excusso puluere, tam in eos, qui ei repugnant, quàm in eos, qui eisdem consentiunt, in sua se quiete diu desiderata & optata.*

* vox corrupta
sincerum.

* collocet

Ille verò literas Cardinalium reuerenter suscipiens, ex eo, & deinceps, prædictam cellam, & Abbatem eius in suam tuitionem recepit, & omnem humanitatem & adiutorium, tam pro Deo, quàm pro reue-

z

rentia

rentia Papæ constantissimè ei impendit. Nam conuocatis, quos in Episcopatu suo habebat, religiosi viris, Heidenheimensis cœnobij canonicos ad se venire fecit, vt consilio & auxilio dissidium, quod religiosorum virorum inter eos erat, honestè & pacificè terminaret. At illi cum parentibus suis vnanimi obstinatione & conspiratione venerunt, exhortationibus Episcopi contradicentes, & per se & per suos omnes, quos potuerunt, ad odium Abbatis concitauerunt, & in eos, qui ei adharebant, sicut ignis in spinis, exarserunt. Sed & prædictum sacerdotem Illungum vastationibus & incendiis, eò quòd auctor huius reformationis extiterit, ad maximam paupertatem redegerunt, & non solum de domestica habitatione, sed etiam de patria eum expulerunt. Tanta enim vis & immensitas odij, & tot & tantæ procellæ aduersitatum, Heidenheimensem Abbatem circumdederunt, vt vix aliqui Abbates monachos suos in tantam desolationem, & in fauces mortis vellent dirigere, sed & paucissimi monachi inuenti sunt, qui proprii claustrii quiete postposita, caminum tantæ paupertatis & turbinem tantæ commotionis vellent tolerare.

Veruntamen Abbas cœnobij S. Michaëlis in Babberg & Abbas Bancensis, & Castellensis cum fratribus eorum, pia miseratione & compassione super afflictione Heidenheimensis Abbatis commoti, consilium & auxilium largiter & constanter ei præbuerunt. Nam vt taceam de largitionibus & supplementis, quæ in libris Missalibus, cæterisque rebus mobilibus, tempore necessitatis, ei contulerunt, hoc nulla ratione silendam esse existimo, quod monachos suos, monachos, inquam, conuersatione & animi constantia pro-

probatos, prædicto Abbati in adiutorium transmiserunt, qui humilitate & deuotione sua comprovincialium animos attraherent, & æmulorum indignationem sua mansuetudine ex magna parte mitigarent. Ipsi enim diuina virtute roborati, in omni aduersitate prædicto Abbati immobiles afficerunt, & tanquam fortes athletæ Christi æternam gloriam, & præmium sibi, & claustro suo bene viuendo comparauerunt. Videns itaque Episcopus animos eorum circa Abbatem obstinatos, Apostolicæ excommunicationis periculum eis opposuit, & ordinis sui detrimentum, & rerum suarum imminutionem, & quantos labores, & quanta mala inde passuri essent, rationabiliter eis exposuit. At illi, sicut aspides surdæ, obcurantes aures suas, eo tempore vocem Christi non audierunt, sed cum magna indignatione animi alias inducias quærentes, infecto negotio, à Domino Episcopo recesserunt. Veruntamen sicut insuperabilis miles Christi, & sicut in agricultura Christi constans & studiosus operarius, à commissio sibi negotio Episcopus non destitit; sed nunc blanditiis, nunc terroribus Heidenheimensium Canonorum animos ad consentiendum sibi tandem inclinauit. Denique multo labore Episcopi emolliti, & Apostolicæ excommunicationis poena, & rerum suarum amissione perterriti, consenserunt pacem habere cum monachis, & præbendas cum arceis, quas in sui ambitu muri habebant, resignant omnes, hæc, quæ modo subscribemus, beneficia, in recompensationem resignatarum rerum absentibus parentibus suis receperunt.

Accepit autem quidam Arnoldus Sacerdos, qui prædictæ cellæ decanus fuerat, in recompensationem

decimas villæ, quæ Meinheim vocatur, præter Ecclesias, quas de manu Gebhardi Episcopi suscepit. Quidam verò Waltherus dominicale, quod in Titinheim situm est, in recompensationem accepit, quidam verò Megenvvardus, Suannigen, Braitenprunen, Rorach, Egilolffesvylare. Irmétruet duos mansus in Misaire, & molendinum vnum in recompensationem suscepit. Quidam quoque Eberhardus pro commutatione beneficiorum, quæ in Deckingen, hæreditario iure habebat, curtem, quæ est in Samenhausen, & decimas in Pflarnfelt sortitus est. Quidam verò Hermannus sacerdos mansum vnum in Truchtechingen accepit.

Hoc quoque peracto, firmissimè stabilitum est, vt post mortem eorum, integrè & sine impedimento totius mali ingenij, conseruata, ad vsus monachorum, inibi Deo seruientium redirent. Præter has terras denominatus nouus Abbas prædictæ cellæ ædificia, quæ in cella habebant, pro beneplacito eorum, & pro qualitate ædificiorum, ne pax, quæ mediante Episcopo, inter eos facta erat, quasi ex culpa sua rescindi videretur, de rebus Ecclesiæ, & sumptu suo satis laboriosè redemit. Dedit enim prænominato Megiavvardo, vnum talentum & dimidium, vt ædificia & aream, cum omnibus, quæ infra ambitum celle habebat, per manus Aduocati, & per largitionem Eisteteasis Episcopi, S. Wunbaldo contraderet, & omnis expostulatio & vexationes manu & calamo in futurum exfestucarètur. Similiter autem magistro scholarum pro ædificiis quatuor talenta persoluit; & quia scientia & morū honestate acceptabilis persona erat, cum graui impensa sibi eum reconciliauit; & prænomina-

minato Hermanno, pro quadam leni ædicula dimidium talentum tribuit, & Walthero antè pranotato decem bavvarios solidos, vt pacem bonam, & charitatem non fictam cum monachis haberet, cum magna cellæ extenuatione persoluit.

His ita ex industria & labore Episcopi & Adelberti aduocati compositis, parètes Canonorum zelum iustitiæ se habere putantes, lethali odio Abbatem, & eos, qui ei adharebant, persecuti sunt, & de facta reconciliatione plus quam credi potest, irascentes & dolentes, infronita facie insanire in Abbatem cœperunt, & cùm nihil pensi haberent, dum Abbatem & monachos de cella expellerent, subito Dominus in terram de coelo aspexit, & per merita SS. Willibaldi, Wunebaldi & Walpurgis virtutem suæ potentia manifestissimè ostendit: nam quidã Fridricus, homo ingenio subtilis & faciendus, cui tota parentela, tanquam columnæ ferrea, innitebatur, à Deo grauitè & multipliciter est flagellatus; cùm enim vnicum haberet filium forma & corpore elegantem, & eum diuitiarum suarum hæredem & baculum senectutis suæ futuram esse speraret, repenti cùm coæuis suis lasciuiens oculum amisit, & post, paruo temporis spacio elapso, vitam cum intolerabili mœrore patris finiuit. Sed cùm nec sic pater nimia animi obstinatione induratus ad misericordiam monachorum inclinaretur, diutina, & mortali infirmitate correptus, necessitate compulsus crimen suum cognouit, & vocato Abbate ad se, per osculum pacis se se ei reconciliauit, & in fide bona, & in confessione Catholica, orationibus prædicti Abbatis se committens, fideliter ex hac vita migravit, & prædium suum, quod in Coleberch habebat, san-

Et Wunebaldo offerens, apud Monachos se sepeliri fecit.

Post cuius obitum, cum superstites prædictæ æmulationis socij, nec metu terrentur, nec amore Christi ad misericordiam & ad reconciliationem monachorum traherentur, quidam iuuenis Eberhardus nomine, qui innumerabilia mala monachis intulerat, & prænominato sacerdoti Ilfungo, in festo S. Wunebaldi, & in sanctissimo aduentu Domini nostri Iesv Christi, dum Reliquias Richardi Regis, ad Ecclesiam filij sui S. Wunebaldi deferret, * ambulatorē abstulerat, excommunicatus vitam terribiliter finiuit.

* equum

Præterea quidam diues homo, cui nomen de Oettingen, virtute corporis & diuitiarum abundantia pollens ærumnis diræ mortis oppressus, veniam suæ æmulationis à monachis postulauit, quam consecutus, & statim defunctus in Heidenheimensi cella à Monachis sepultus est. Huius Cunradi consobrinus, cui agnomen erat paruus Fridericus, Monachis sancti Wunebaldi inimicissimus, paruo post transacto tempore hydropis morbo percussus, & ad cellam sancti Wunebaldi deportatus, ibique Monachus factus, feliciter migravit ad Dominum.

Hermannus quoque quidam cognatus eorum, ideoque Monachis ingratus, in quodam castro occisus est, & ad prædictam cellam adductus, inter prædictos cognatos suos sepulturam accepit.

Cum hæc quidam Wolframus audisset de Möringen, & cum fama de subito transitu eorum, qui absumpti erant, ubique crebresceret, venit ad Monachos, & reconciliatus est eis, factumque est, ut qui suspendium & mortem prius monachis minaretur, modo per meritum

ritum S. Wunibaldi Domino id efficiente, suffragia
à Monachis precaretur.

Fuerunt autem adhuc eiusdem cognationis duo
viri Regnoldus scilicet & Eberhardus, cognati ad in-
uicem, & contra Monachos summo conamine decer-
tantes. Hi totius amaritudinis molestias in Monachos
exercuerunt, & sicut equus infrenis, obfirmatis sensi-
bus, ad consensum pacis nulla ratione induci potue-
runt. Sed Domino validam manum super cognatos
& commilitones exercente, tandem, post multa tem-
pora, timore Dei & amore precij inducti, quod prius
se nunquam facturos condixerant, areas, quas infra
ambitum habebant, Episcopo resignauerunt, & pa-
ctas recompensationes inde recipientes, deinceps
cum Abbate & fratribus suis pacem firmam habere
consenserunt. Accepit autem Eberhardus in recom-
pensationem areae suae XI. talenta probatae monetae.
Regnoldus verò XIII. talenta in recompensatione
areae suae recepit, & aream vnam iuxta Ecclesiam fan-
ctae Walpurgis sitam, de laboribus & sumptu Abbatis
aedificatam, & circumseptam, & spinis circumqua-
munitam, & mansum vnum, sub hac tamen condi-
tione, vt post mortem eius mansus & area ad vsus fra-
trum redeant, cum omni integritate.

Ne autem per nimiam securitatem & tranquilli-
tatem insolentia & dissolutio in cordibus Monacho-
rum excreceret, seruauit eis Deus quasdam reliquias
Amorrorum duras & difficiles, per quas in camino
tribulationum exercerentur, & quibus Deus, si fortè
nimia prosperitate extra se fierent, ad correctionem
eorum, pro flagello vteretur. Confortati itaque Ab-
bas & Monachi in Domino, Dominum, qui saluat in
se spe-

se sperantes, benedixerunt, & magnalia Dei, & validam manum, quam circa æmulo eorum exercuerat, non arroganter, tanquam de vltione inimicorum, gaudentes, sed in timore Domini, & in spiritu humilitatis vbique diulgauerunt. Gaudebant omnes fideles Christi, de transformata & renouata religione Heidenheimensis cœnobij, & Eugenium Papam, cuius auctoritate hæc facta sunt, & Eberhardum Babbergensem Præsulem, quorum studio & diligentia ista peracta sunt, in conspectu Domini benedixerunt.

Videns itaque Abbas prædictæ cellæ, quod Dominus mari & ventis imperasset, & per interuentum B. Wunebaldi aliquantulum quietius & remissius haberet, recordatus est beneficiorum omnium, quæ in tempore tribulationis Heidenheimensis parochianus sibi contulerat, & pertractans secum, quam graue peccatum & vitium sit ingratum & immemorem esse beneficiorum, decimas Heidenheimensis parochiæ, quæ ad ipsum pertinebant, prædicto parochiano, quoad vsque viueret, in beneficium præstaret, sed integras & indiuisas in proprios vsus referuaret, & post mortem eius sine diminutione ad vtilitatem monasterij redirent; quas ille gratanter, & cum gratiarum actione suscipiens, ex deuoto deuotissimum se exhibuit, & in omne deuotionis obsequium paratissimum se Abbati ostendit.

Cœpit itaque paulatim furor sæuientium contra Monachos decrescere, & multitudo eorum, qui religionem, & diuini officij diligebant dulcedinem augeri, ita vt parti Monachorum fauerent, & orationibus eorum se committerent. & frequentando locum, affectum sinceræ caritatis ostenderent, & proximos
suos

suos defunctos apud eos sepelirent, & de prædiis, & de mancipiis, & de rebus mobilibus prædictam cellam ditarent.

Quod factum miro modo Eistettensi Episcopo Cunrado complacuit, eo quod S. Wunebaldum in quadam singulari veneratione & deuotione haberet, & post tanta temporum curricula reformationem illam non sine causa suis temporibus reseruata esse intelligeret. Nam idem Episcopus Cunradus dolens vicem S. Wunebaldi, scilicet quod in loco fratris sui nullam ædiculam, nullam aram sui tituli haberet, zelo Dei armatus, & igne diuini amoris succensus, capellam in proprio domate fabricauit, & eam supradicto confessori S. Wunebaldo intitulauit & consecrauit; & quantus in corde suo esset, pretiosus ille confessor Christi, manifestis indiciis ostendit. Cùm verò honorando S. Wunebaldum, veraciter sibi conciliauit fratrem suum S. Willibaldum, & quia sanctis Dei suam exhibuit deuotionem, ipsis mediantibus & intercedentibus, eum, qui mirabilis in sanctis suis est, eum, qui gloriosus in maiestate sua est, pro peccatis suis inueniet propitiatorem.

Contigit autem, vt ad aures Adriani Papæ, qui tertius post Eugenium Papam Apostolicam sedem regebat, fama prædictæ cellæ perueniret, & ipse de reformatione monasticæ religionis, & de eliminatione secularium vanitatum in Domino gauderet. Cùmq; audiuisset nouellam plantationem esse Eugenij Papæ, * essent afflicti & castigati, misericordia motus ^{*Videtur addendum, quodque.} coepit & ipse manum clementiæ suæ apponere. Nam Abbatem & cellam in suam tuitionem suscepit, & literas confirmationis hunc modum continentes, Eber-

Aa hardo

hardo Babbergenſi Epifcopo rogante, humili Abbatum tranſmiſit.

Adrianus Epifcopus ſeruus ſeruorum Dei, dilectis filiis Adelberto Abbati, & vniuerſis fratribus Heidenheim, ſalutem & Apoſtolicam benedictionem. Quoniam ſine verę cultu religionis, nec caritatis vnio poteſt ſalua ſubſiſtere, nec gratus Deo ſamulatus impendi: oportet nos in vniuerſis Eccleſiis ſacrę religionis cultum Domino cooperante ſtatuerę, & conſtitutam exacta diligentia conſeruare. Quocirca dilecti in Domino filii, veſtris iuſtis poſtulationibus concurrentes aſſenſu, monaſterium veſtrum ſub B. Petri & noſtra protectione ſuſcipimus, & præſentis ſcripti patrocinio communimus. Inprimis ſiquidem ſtatuentes, vt ordo monaſticus, qui ex mandato felicitis memorię Papę Eugenij, Prędeceſſoris noſtri, per ſtudium & prouidentiam venerabilis fratris noſtri Eberhardi Babbergenſis Epifcopi, & dilecti filij noſtri Adam Abbatis de Ebrach, in ipſo monaſterio dinoscitur inſtitutus, perpetuis ibidem temporibus inuiolabiliter obſeruetur. Pręterea quęcunque bona idem monaſterium in præſentiarum iuſtę & canonicę poſſidet, aut in futurum rationabiliter, præſtante Domino, poterit adipiſci, firma vobis veſtrisq; ſucceſſoribus, & illibata permanceant.

Decernimus ergo, vt nulli omninõ hominum liceat idem monaſterium temerę perturbare, poſſeſſiones eius auferre, diminuerę, vel aliquibus vexationibus fatigare; ſed illibata omnia & integra conſeruentur, veſtris & veſtrorum ſucceſſorum vſibus profutura, ſalua nimirum diocęſani Epifcopi Canonica iuſtitia. Si quis autem hoc attentare præſumpſerit, & ſecundõ terrioue commoſtus, præſumptionem ſuam ſatiſfactione congrua non correxerit, poteſtatis honorisq; ſui dignitate careat, reumq; ſe iudicio diuino exiſtere, de perpetrata iniquitate cognoſcat. Cunctis autem eidem loco ſua iura ſeruantibus, ſit pax Domini Saluatoris noſtri Ieſu Chriſti, quatenus & hic fructum actionis bonę percipiant, & apud diſtinctum iudicem præmia æternę pacis inueniant. Data in territorio Tiburtino V. Idus Iulij.

Cùm igitur non eſſet Sathan, neq; occurſus malus, & cùm eſſent praua in directã, & aſpera in vias planas, repente iuſtus iudex, & occultorum cognitor.

Deus,

Deus, omnia ædificia, quæ Abbas de manibus inimicorum suorum magno sumptu & graui labore eripuerat, in nihilum redigi permisit. Insuper noua ædificia, quæ Abbas ad necessitatem fratrum suorum superædificauerat, tanquam nunquam fuerint, penitus dissipauit; sed & ipsum monasterium, & quod sine lacrimis effari non possumus, ipsam tumbam S. Wunibaldi, auro & argento pretioso, & artificioso opere decoratam, & altaria infra monasterium posita, ignis conflagratione & turbinum, ita Deus minui & deleri permisit, vt Christianus oculus prædictam desolationem sine lacrimis, & sine contritione cordis videre non possit.

Tunc prædictus Abbas nouis doloribus & laboribus in camino paupertatis, tanquam ab initio excoquitur, & omnibus, quæ habebat amissis, quid super hac re sibi agendum sit, ne antiquarum fordium semina sua imbecillitate & senectute recrescant, à fidelibus Christi consilium & auxilium quærere cogitur. Non enim se sibi sufficere in tam graui causa, & in tam lamentabili desolatione arbitratus est. Sed attendens illud, quod scriptum est, *quicuncta agunt cum consilio, reguntur sapientia; & illud, scientia sapientis, tanquam inundatio abundabit, & consilium illius sicut fons vitæ permanet;* conuenit religiosas personas, scilicet Episcopos & Abbates, aliosque fideles Christi, in quibus spiritum Dei esse nouerat, & nouæ exustionis calamitatem & omnimodæ vastationis desolationem lamentabiliter eis exposuit, adiungens hoc, quod ad recuperationem tantæ annullationis sua persona non sufficeret, eo quod annis & senio confectus, & laboribus & tribulationib⁹ fractus & attritus, iam pœnè defice-

*Prou. 27.
Ecclef. 22.*

ret. At illi pietatis zelo inducti, & fraternę compassio-
nis feruore compuncti, antidoto dulcissimę consolati-
onis turbatum Abbatem refecerunt, & ne in tem-
pore tentationis deficeret, scripturarum auctoritati-
bus eum roborauerunt, dicentes, quod seruum Chri-
sti aduersa probant, non deiiciunt; & quod, *beatus est*
vir, qui suffert tentationem, quoniam cum probatus fuerit,
accipiet coronam vite. Sed & quidam illorum ad reedi-
ficationem monasterij aliquid de bonis suis Ecclesię
contulerunt. Non enim tunc magna potuerunt dare,
quia in expeditione Imperatoris Friderici, quę tunc
temporis Mediolanum facta est, quęcunque corrade-
re poterant, oportebat eos expendere.

Tunc Abbas exhortationibus & monitis fidelium
Christi, tanquam aquila, renouatus & confortatus,
ad novos labores perferendos virtute, qua poterat, se
pręparauit, & per se & per fratres suos fidelissimos &
deuotissimos, opus ædificiorum initiauit, & in con-
struendis officinis claustralibus, & imponendo fun-
damento Monasterij studiosissimum seruum, & de-
uotissimum exhibuit. Dicebat autem, si hoc opus a
me in Christo, qui totius bonitatis est origo & con-
summator, inceptum fuerit; alius qui mihi mortuo
vel viuęti successerit, sine dedecore, & sine hominum
oblatione, ab incepto opere nõ facile manum retra-
here poterit. Laborauit itaq; in ponendo fundamen-
to multo tempore, & quia paludosa terra erat, per
omne fundamentum firmissimos palos densissime &
firmissime magistros operum fecit imprimere. Non-
dum firma cicatrix vulnus exustionis obduxerat, cum
ecce manus Domini adhuc extenta, quidquid Abbas
extra monasterium in villis habebat, grandinis per-
cussio-

Jacob. x.

cussione ita contriuit, & imminuit, vt non solum ali-
 menta presentis anni emere, verum etiam semen vn-
 de sibi in futurum prouideret, cogeretur vndecunq;
 colligere. Nec in his omnibus adhuc auersus est furor
 Domini, sed manus eius adhuc extenta. Nam dux
 Baiorię & Saxonię cum eundo in expeditione tran-
 situm per * Suaueldiam faceret, præstâtissima & pre-
 tiosissima bona, quæ habebat Abbas, à militibus eius
 in fauillam & cinerem sunt redacta: Et sic *residuum bru-* 10cl. 1.
chi comedit locusta. Videns autem Abbas multiplici fla-
 gello tribulationum se circumuallatum, & acutissi-
 mis spinis diuersarum angustiarum vndique circum-
 septum, ad atria scripturarum, & ad illam turrim Da-
 uid, quæ cum propugnaculis ædificata est, *in qua mille* 1. ant. 4.
clypei pendent, & in qua omnis armatura fortium inueni-
tur, humilis & supplex confugit; & patientiam B. Iob
sibi imitandam in corde suo proposuit, verissimè sci-
ens, quod patientia nobis est valdè necessaria, & quod in pa- Hebr. 10.
tientia nostra possidenda est nobis anima nostra. Attendens Luc. 21.
 ergo, quia *per multas tribulationes oportet nos introire in* 1. ant. 14.
regnum cælorum, & quia iudicia Dei abyssus multa; de pro- Psal. 35.
 fundo cordis clamauit ad Dominum, vt qui sæpe in
 prosperitatibus huius seculi ab extollētia oculorum,
 secundum suam misericordiam conseruauit eum il-
 læsum, modò per interuentum confessoris sui Wune-
 baldi, ne aduersitatibus frangeretur, custodiret illæ-
 sum.

Præterea prædictus Abbas, & fratres sui, spe cœ-
 lestis gratiæ muniti, & clypeo diuinæ protectionis ar-
 mati, non propter ædificiorum laborem & impen-
 sam, non propter victus & vestitus penuriam, non
 propter grandinis percussione, neque propter in-

*psal. 6.**Job. 7.*

cendiorum vastationem à proposito constantia, & perseverantia, in omnibus, quæ eis in Deo agenda erant, cessauerunt: Sed omnem curam & sollicitudinem suam, in Deum, qui saluat sperantes in se, proiecentes, corde & corpore in omni diuino eloquio deuotissimos se exhibuerunt. Et omnia, quæ, Deo permitte, eis acciderant, peccatis suis imputantes, cum, B. Iob exclamauerunt. *Si bona suscepimus de manu Domini, &c.* Factum est autem, vt Abbas graui & immediabili infirmitate tangeretur, adeò vt super vires suas magis ex desiderij virtute, quàm ex corporis fortitudine, iugum impositæ sibi obedientiæ portaret, eò quòd in continua viscerum tortura, & in aliis grauibus, sed occultis infirmitatibus assidue laboraret. Vnde fratres sui paterno dolori zelo pietatis compatientes, contristati sunt valdè, & omnem humanitatem, & benignitatem, tanquam ipsi Christo diligendo, obsequendo ei impenderunt.

Hæc Adelbertus Abbas, qui primus post S. Wunebaldum dispensationem Heidenheimensis cellæ, Eugenio Papa præcipiente, suscepit, corrente stilo & humili sermone conscripsit, vt posteritati notum fieret, quàm mirabiliter, quàm misericorditer, quàm rationabiliter, post tot annorû spatia, per Eugenium Papam ad statum primæ institutionis prædictam cellam Deus restituisset. *

* Hic sine dubio
finitur Relatio
Adelberti, et se-
quæta nihil sunt
nisi assumptum.

B. Wunebaldus, sicut conuersationis eius testatur historia, locum, qui Heidenheim dicitur, in media Svvalaueldia situm, tunc temporis saltuarium syluestrem quæ nimium, primitus, vt ibi Monasterium faceret, inuestigat, inuestigatum quæ à vicinis, quorum fundus ille erat, pretio redemit, emptum quæ spinis, tribu-

tribulis, ve pribusque purgavit, primusque omnium hominum, iuxta fontem, qui ibi exoritur, saluberrimum, iugisque aquæ, domicilium habitationis erexit. Ipse namque paucis admodum cum Monachis iuuenibus, vnà cum sorore sua sacratissima virgine Walpurga, suis manibus tribulos & spinas eruebat, vepres secabat, locumque illum à tescuarum squalore emundabat, & monasterium, quod vsque hodie ibi est, annisu auxilioque B. Bonifacii Moguntini Archiepiscopi, adminiculoque fratris sui Willibaldi, confessoris Christi, & Aureacensis Episcopi, illic construxit, monachosque ex vna parte eiusdem monasterij congregavit; in alia verò parte sanctissimam virginem Walpurgam, sororem scilicet suam, cum sanctis Monialibus sibi subiectis, Deoque deuotis collocavit. Ipse quoque à S. Bonifacio Archiepiscopo, à sanctoque Willibaldo Episcopo S. Bonifacii Suffraganeo, illic in Abbatem est consecratus, paterque monasterij decem, post consecrationem annis, magnis virtutibus claruit, monachosque vnà cum sanctimonialibus sibi subiectis in certamine regulaque B. Benedicti plenissime instruxit. Beato verò Wunebaldo de hoc mundo ad coelestem remunerationem euocato, monachisque illis, qui sub eo erant, illum ad eandem remunerationem partim sequentibus, partimque quasi oues sine pastore errantibus: B. Walpurgis ex consultu B. Bonifacii Archiepiscopi, sanctique Willibaldi fratris sui consensu, hereditarioque iure in loco eodem fratri suo, vnà cum sanctimonialibus successit, totumque locum illum cum omnibus vtensilibus suis vni illi congregationi vendicavit, regulamque eandem, quam sub fratre suo prius exerceuerant, vsque ad annum post obitum

obitum

* Gerhochus

obitum fratris sui sedecimū, religiosissimè excoluit. Cū verò & ipsa ad sponsi sui Christi thalamum ex huius exilij tenebris esset accersita, & virgines, quas hic habuit prudentes, lampadibus cum ea intrassent ad nuptias: * Gerhochus Episcopus, qui tunc Aureacēsi cathedra subnixus erat, qui etiam, vt dicitur, S. Willibaldi filiaſter erat, oblitus religionis, quam S. Wunnebalduſ, vna cum ſore ſua S. Walpurga, ex conſenſu præceptoq̄ue S. Willibaldi fratris ſui Episcopi, ſanctiſſimè inchoauerāt, canonicos in eodem loco conſtituit, & eorum neceſſitati, pro qualitate abundantie illius monaſterij, & vt ratio dictauit, prouidit. Religio ergo à ſanctis illis ſanctiſſimè inchoata paulatim euaneſcere cœpit, abbatiaq̄ue in præpoſituram conuerſa, venalis habebatur; patrimonia pauperum ad pretia conſtituta ſunt. Præpoſitura namq̄ue ad penſam libræ vendebatur, quæ vix pro XL. talentis emebatur; præbendaq̄ue pro quatuor vel tribus talentis comparabatur. Cœpit ergo ſimonia illius clauiſtri diſpenſare rem publicam, ſucceſſitq̄ue ſimoniae in adiutorium, vbi minus valebat, violentia & ſupplantatio. Vnde factum eſt, vt viliſſimo cuique præpoſiturae pateret dignitas, eo modo, vt ſi quis ad emendam præpoſituram pecuniam non haberet, conto eam vel gladio extorqueret, iniuſtaq̄ue ſupplantatione eam ſibi vendicaret.

Decania quoque, in qua rigor correctionis eſſe deberet, cuiquam leuiſſimo timidiſſimoq̄ue tradebatur. ne liberam corrigendi ceteros haberet vocem. Ea propter innumerabiles exceſſus ille locus frequenter ſuſtinuit, fueruntq̄ue in illo loco diſſenſiones, iræ, rixæ, blaſphemia, opprobria, direptiones, ceteraq̄ue innu-

innumerabilia incommoda, sanctæq; conuersationi aduersantia. Hæc quoque tot animarum pericula à tempore Pipini Imperatoris vsq; ad tempora Lotharij Imperatoris, cui Cunradus Rex successit in Regno, durauerant, locum illum penitus destruxerant, hæreditariaque præsumptione canonici illi locum illum, deuastrauerant, & ad Dei vindictam punitionemque conuersationum illorum se inuicem accusantium, antiqua religio omnino annihilata est. Nec aliquis præcedentium Episcoporum præsumptionem hanc sedare potuit, donec Gebhardus, qui post redditam Ecclesiarum electionis libertatem, primus ad Aureacensem Ecclesiam gubernandam electus est, præsumptionem illam zelo iustitiæ æmulari cœpit. Hic ergo cùm vidisset, quod nulla alia ratione loci illius defectui subuenire posset, Deo admonente, cœpit de reformanda antiquitus ibi habita religione cogitare, consultis Ecclesiarum primatibus Adelberto Moguntino Archiepiscopo, Metropolitano scilicet suo, Kûrado Salzbürgenfi Archiepiscopo, atque Ottone sanctissimo Babbergenfi Episcopo, cæterisque Ecclesiarum Rectoribus, eorumque consilio prudenter & literis Præposituram, Decaniam, atque præbendas deuastati illius loci, aliquantisper temporis permisit vacare, possessoribus eorum de medio ablati vsque ad X. Canonicos. quorum nomina sunt Helisæus, Ezzo, Fridericus, Megenvvardus, Cûradus, Arnolfus, Gebhardus, Hermanus, Cunradus. Qui omnes, *Decimus Sibi* dubium an diuina inspiratione instigati, an voluntaria animi commotione compulsi, ad maiorem forsitan animarum suarum perniciem, velut nunc apparet, ad vastiorem eiusdem loci desolationem, vnanimiter confi-

lium inierunt, vt locum illum iam diu desolatum, antiquæ religioni redderent, suæque procurationis dispensationem, clem̄ etiã Domini sui Gebehardi Episcopi committerent, veniamque ab eo excessuum, quos illi exercuerant, promererentur, Kunradum quoque Sacerdotum vnum ex eis, ad confirmandum consilium suum, votumque; perficiendum, ad eundem Episcopum Gebehardum in testimonium consilij sui transmiserunt. Quem, vt moris sui fuit, benignissimè suscepit, super hac legatione clementiam Dei magnificat. Ne quid tamen irrationabile inciperet, & sine Ecclesiastica auctoritate perficeret, Dominum Apostolicum Eugenium super huius negotij qualitate consuluit, qui tunc Rhemis, quæ est Metropolis Galliarum, synodum celebravit; Metropolitanum quoque suum, Henricum scilicet Moguntinæ Ecclesiæ Sedis Archiepiscopum, qui & hodie est, consuluisse. Apostolicus verò votum laudabile approbavit, & ad hoc corroborandum perficiendumque, viros sanctitatis testimonio probatissimos, Adam scilicet Abbatem Ebracensem, Ratisbonensem, & Hermannum similiter Augustensem Scholasticum in testimonium suæ approbationis, vna cum Episcopo nostro, vsque ad nos transmisit, eisque dispensationis potestatem super hoc negotio tradidit.

19eb
Episcopus igitur Gebehardus, sua Apostolicaque auctoritate parochias, quas tunc vacantes habuit, vna cum beneficiis quibusdam Heidenheimensis Ecclesiæ prænominatis fratribus benignissimè distribuit, & locum illum sine querela & absque murmuratione ad maiorem, quàm tunc ibi fuerat religionem excolendam, liberauit, solo tantum Megenvvardo Diacono

cono illicitamente, qui sententiam voti sui, amicorum suorum minis cogentibus mutavit. Arnolfus quoque Presbyter duas Ecclesias, quas in recompensationem suæ Canonice recepit, immemor voti sui, Episcopo ad perficiendum sua reuocare studuisset, ægritudine mortis diu detentus, tandem de medio, pro dolor, ablatu est. Illi ergo qualitercunq; reuocati, reliquisq; confratribus suis, irreuocatis & inconsultis, eundem locum contra Apostolicæ auctoritatis confirmationem ceperunt. Qui etiam beneficium, ab Episcopo meo Gebehardo in recompensationem præbendæ meæ, mihi liberè concessum, Apostolica hoc clementia dispensante, contra ius caritatis iustitiæque priuilegium, contraque Apostolicam auctoritatem sibi vsurpauerunt; Episcopo nostro Burchardo non solum illud non prohibente, sed omnibus modis illis ad hoc fauente. Huius necessitatis causa, Apostolicam appello audientiam, præsidiumq; Apostolorum Petri & Pauli, eorumque successoris Eugenij Papæ, qui & in præsentem est requiro, illisque illuc vocatis diem terminumq; mihi respondendi festum S. Lucæ Euangelistæ constituo. Ex hac quoque die me, & omnia mea in tutelam Domini quoque committo.*

Si S. Wunibaldus aut Adelbertus hodie Heidenheimium veniret, forsan Psalmum illum Davidis lugubriter decantarent. *Deus venerunt gentes in hereditatem tuam, polluerunt templam sanctum tuum, posuerunt Hierusalem in pomorum custodiam, &c.* Hæc tamen desolationis fors Heidenheimio cum plurimis aliis Monasteriis communis est; quibus ab hæresi idem accidit, quod olim ciuitati Hierosolymitanæ à Babyloniis, vt proinde hæc tempora nostra sacris domiciliis tam

* Finis Relationis
Adelberti Abbatis
Heidenheimensis.

infesta, æque egeant aliquo Hieremia, qui threnos pangat, ac prisca illa.

CAPVT VIII.

De sancto Deocharo.

Trihemius lib. 3. de viris Illustribus Ordinis S. Benedicti cap. 234. *Deocharus Monachus & Abas Heidenheimensis, in Diœcesi Eystettensi, vir valde venerabilis scientia scripturarum, & religione Monastica conuersationis, insignis, multis effulsit virtutibus. Eius festum VII. Idus Iunij agitur, sacra autem Reliquia eius Norimberga habentur.*

Vbi tamen corrigendus est Trithemius, nam Deocharus, Germanis Gottlieb/Græcis, Theophilus, non fuit Abbas Heidenheimensis, sed Hasenrietanus, seu Hernriedensis, initio enim Monasterium erat, conditum à Carolo Magno, cuius primus Abbas, Deocharus. Postea vertit in Canonicorum collegium, prout etiam hodie manet. Erat autem locus, vbi nunc Hernrieda, vastus & desertus, cum à S. Deocharo incoli ceptus est; in cuius gratiam Carolus Magnus exiguam ædiculam Deiparæ Virgini consecratam, extruxit; quæ in magna religione & veneratione fuit vsque ad auorum vel proauorum nostrorû memoriam, nam anno salutis M. CCCC. XC. in Vigilia SS. Apostolorum Petri & Pauli incendio periit cum potiore ciuitatis parte.

Supradictæ Ædiculæ, (vel Oratorio, vel Capelle) adiecit postea Carolus Magnus insigne Monasterium Ordinis D. Benedicti, cuius primus Abbas, S. Deocharus; sed non diu post, nempe, sub Erchenbaldo, Episcopo